

Archeologienota

Dilbeek, Snikbergstraat

Deel 1: Verslag van Resultaten

Titel

Archeologienota Dilbeek Snikbergstraat 90 - 106. Deel 1: Verslag van Resultaten

Auteurs

Jasmijn Overmeire en Toon De Herdt

Erkende archeoloog

BAAC Vlaanderen bvba
OE/ERK/Archeoloog/2015/00020

BAAC-Projectnummer

2019-0606

Plaats en datum

Gent, 18 juni 2020

Reeks en nummer

BAAC Vlaanderen Rapport 1484
ISSN 2033-6896

Wettelijk depot

KBR

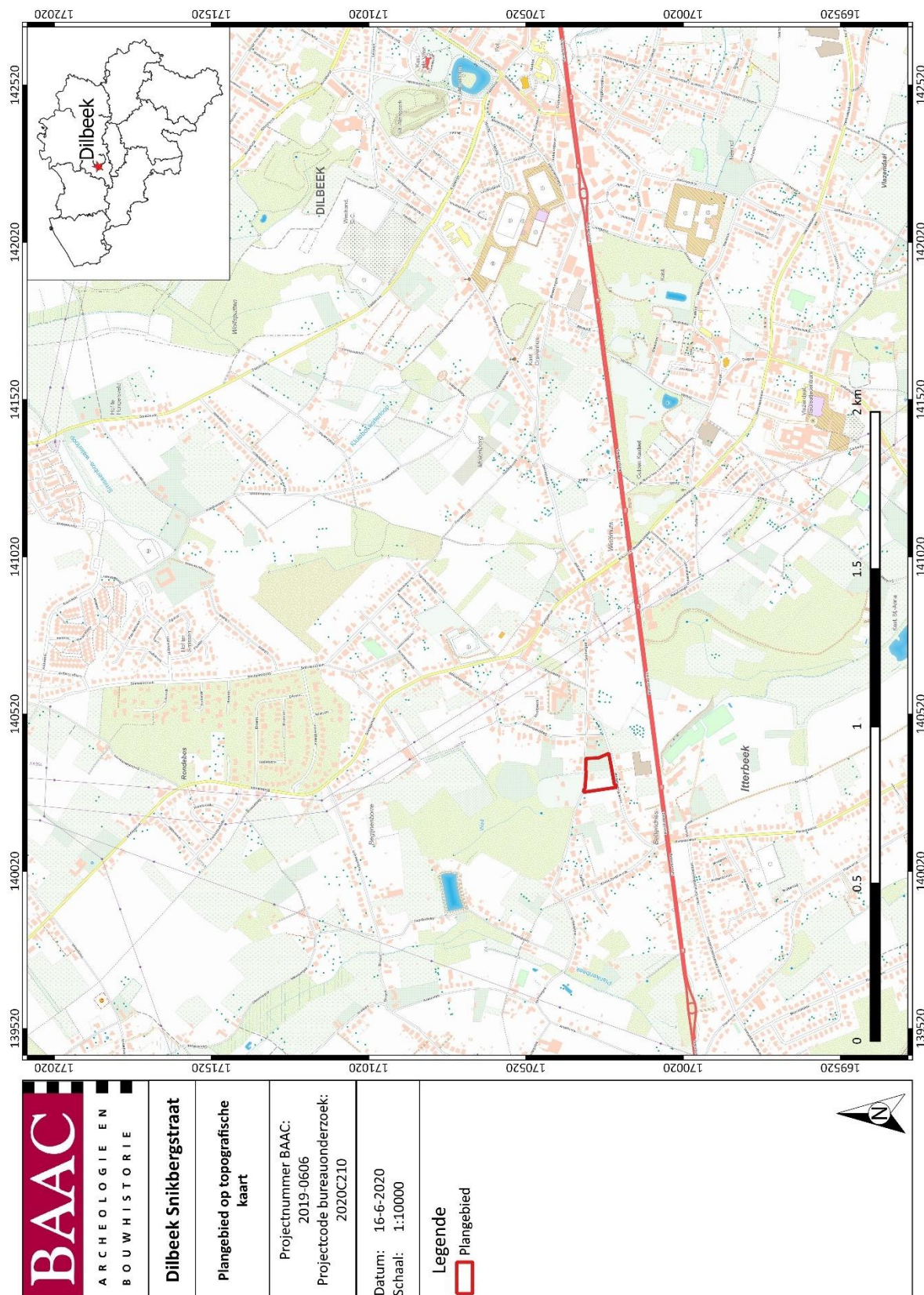
Inhoud

1	Beschrijvend gedeelte.....	1
1.1	Administratieve gegevens	1
1.2	Juridisch kader en onderzoektraject	4
1.3	Aanleiding	4
1.4	Huidige situatie en geplande werken	5
1.4.1	Huidige situatie	5
1.4.2	Geplande werken en bodemingrepen	5
1.5	Randvoorwaarden	8
2	Bureauonderzoek	9
2.1	Werkwijze en strategie	9
2.1.1	Onderzoeksdoelstelling	9
2.1.2	Onderzoeksvragen	9
2.1.3	Methoden en technieken.....	9
2.2	Assessment	10
2.2.1	Landschappelijk kader	10
2.2.2	Historisch kader	17
2.2.3	Landschappelijk en bouwkundig erfgoed.....	18
2.2.4	Cartografische en orthografische bronnen	19
2.2.5	Archeologisch kader	22
2.3	Synthese onderzoeksresultaten.....	27
2.3.1	Datering en interpretatie onderzoeksterrein	27
2.3.2	Archeologische verwachting.....	27
2.3.3	Synthesepan	28
2.4	Besluit.....	29
2.4.1	Potentieel op kennisvermeerdering.....	29
2.4.2	Afweging noodzaak verder vooronderzoek.....	29
2.4.3	Keuze onderzoeksmethode.....	30
2.4.4	Afbakening onderzoeksterrein	31
3	Samenvatting.....	32
4	Lijsten.....	33
4.1	Figurenlijst.....	33
4.2	Plannenlijst.....	33
4.3	Tabellenlijst	33
5	Bibliografie	34
6	Bijlagen	36

1 Beschrijvend gedeelte

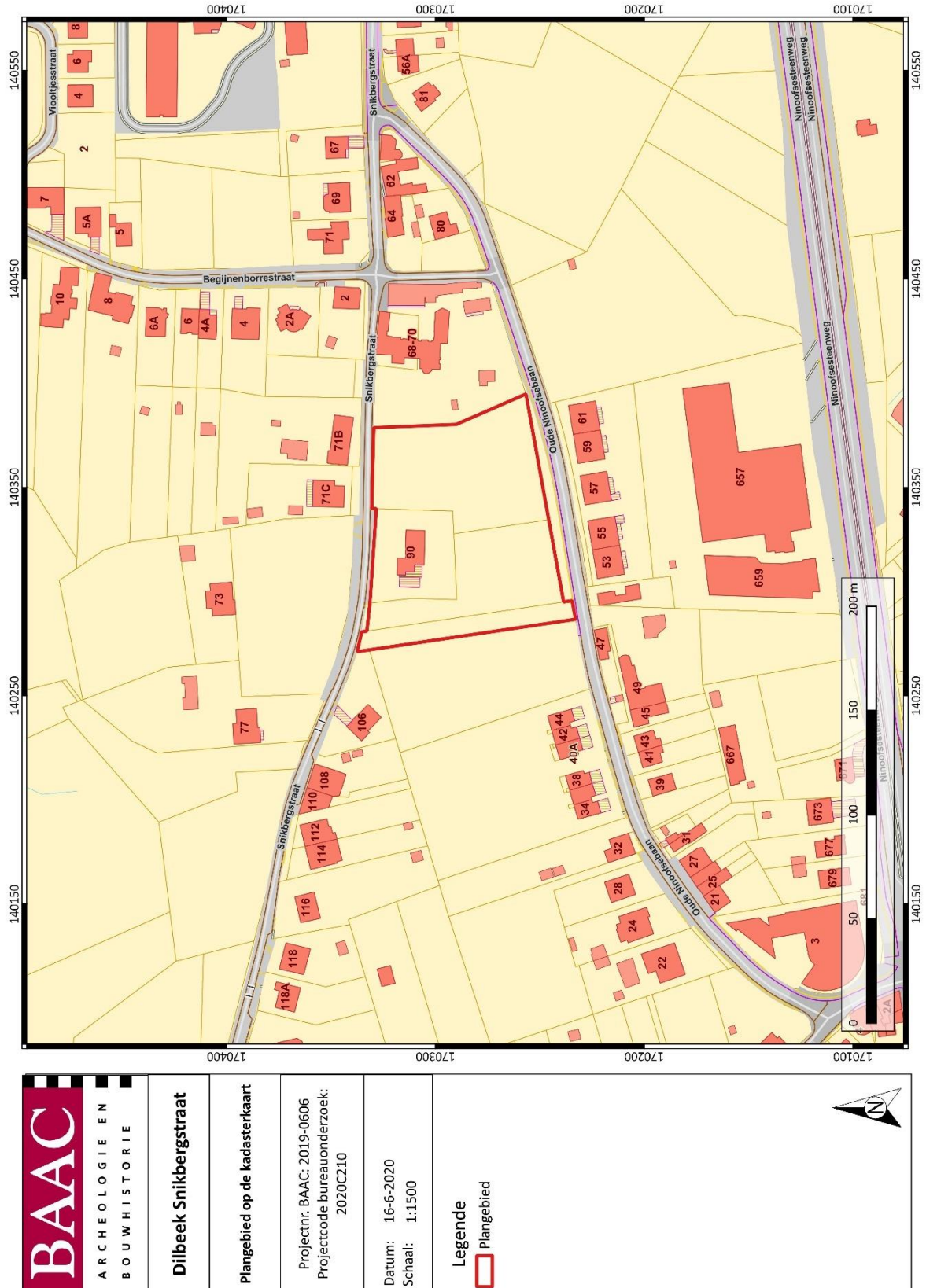
1.1 Administratieve gegevens

Naam site	Dilbeek Snikbergstraat		
Ligging	Snikbergstraat 90-106, gemeente Dilbeek, provincie Vlaams-Brabant		
Kadaster	DILBEEK, Afdeling DILBEEK 1 AFD, Sectie E, Percelen 234B, 234F 234G, 236A		
Coördinaten	Noordwest:	x: 140270,94	y: 170337,90
	Noordoost:	x: 140378,32	y: 170329,61
	Zuidwest:	x: 140286,81	y: 170232,81
	Zuidoost:	x: 140394,90	y: 170257,14
Projectnummer BAAC Vlaanderen	2019-0606		
Bureauonderzoek	Projectcode	2020C210	
	Erkende archeoloog	Robrecht Vanoverbeke (Erkenningsnummer: 2015/00022)	
	Betrokken actoren	Jasmijn Overmeire (archeoloog) Toon De Herdt (archeoloog)	
	Betrokken derden	-	

Plan 1: Plangebied op topografische kaart¹ (digitaal; 1:10.000; 16.06.2020)

¹ AGIV 2020e

1.2 Juridisch kader en onderzoekstraject

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden. Het doel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen of, indien dit niet kan, het formuleren van maatregelen voor vervolgonderzoek waarbij het erfgoed *ex situ* wordt behouden.

Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen worden vernietigd, is een archeologisch onderzoek nodig. In eerste instantie wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek in de directe omgeving van het plangebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het plangebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het plangebied, kan het aangewezen zijn de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren te onderzoeken middels een landschappelijk bodemonderzoek, een veldkartering en/of een geofysisch onderzoek. Deze onderzoeken maken alle deel uit van het **vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**. Indien op basis van de resultaten van alle nodige facetten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem niet voldoende informatie verzameld kan worden om een onderbouwde uitspraak te doen aangaande de beslissing tot behoud *in situ*, vrijgave of opgraving van het terrein, moet in een volgende fase een vooronderzoek met ingreep in de bodem worden uitgevoerd.

Het doel van het eventueel **vooronderzoek met ingreep in de bodem** is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. De hiervoor aangewezen methoden zijn archeologische boringen, proefputten en/of proefsleuven. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om een eventuele site *in situ* te behouden of, indien dit niet kan, het opstellen van een programma van maatregelen voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen) in de vorm van een opgraving. Het vooronderzoek is uitgevoerd conform de Code van Goede Praktijk 4.0.

1.3 Aanleiding

Naar aanleiding van een aanvraag bij een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt. Op enkele terreinen aan de Snikbergstraat in Dilbeek zal door de initiatiefnemer verkaveling met nieuwbouw gerealiseerd worden. De geplande werken impliceren aanzienlijke bodemingrepen (waaronder de bouw van verschillende wooneenheden) die qua omvang een directe bedreiging kunnen betekenen voor potentieel aanwezig archeologisch erfgoed. Eens het archeologisch bodemarchief aangetast of vernield wordt, betekent dit een onomkeerbaar informatieverlies.

De totale oppervlakte van het plangebied *Dilbeek, Snikbergstraat* bedraagt ca. 8950 m². Het valt buiten een beschermde archeologische site, ligt niet in een archeologisch vastgestelde zone en komt niet voor op de kaart met gebieden waarin geen archeologische waarden (meer) te verwachten zijn (GGA, gebieden geen archeologie).³ Binnen het plangebied werden geen waarden voor 'beschermde

³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020a.

onroerend erfgoed' opgenomen in het Geoportaal. Ten noordwesten van het plangebied ligt wel het beschermd cultuurhistorisch landschap van het Begijneborrebos, en ten zuiden het vastgesteld bouwkundig erfgoed van het Sint-Annakasteel. Deze elementen worden verder beschreven in hoofdstuk 2.2.3.

Aangezien de totale oppervlakte van de bodemingreep 3.000 m² of meer bedraagt, is volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 een archeologienota vereist. Deze archeologienota, waarvan akte genomen door het agentschap Onroerend Erfgoed, wordt bij de verkavelingsaanvraag gevoegd.

1.4 Huidige situatie en geplande werken

1.4.1 Huidige situatie

Het plangebied kent momenteel een landgebruik als weiland, met enkele verspreide (fruit)bomen. De perceelsgrens van perceel 234G is afgebakend met een schrikdraadomheining.

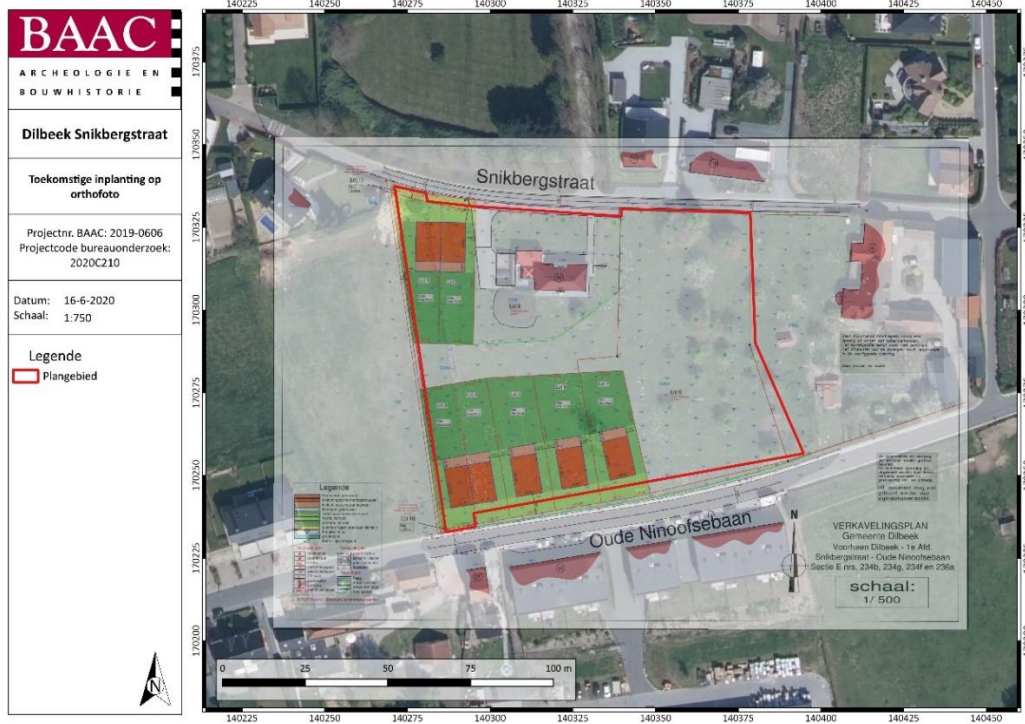
1.4.2 Geplande werken en bodemingrepen

Algemeen

De opdrachtgever plant op het terrein een nieuwe verkaveling. Hierbij worden eventueel in het plangebied aanwezige archeologische waarden onherroepelijk vernietigd. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven.

Binnen de contouren van het projectgebied wordt een verkaveling voor wooneenheden gerealiseerd. De verkaveling bestaat uit het herverdelen van de kadastrale percelen in nieuwe percelen. Nadien zullen op deze nieuwe percelen woningen worden opgericht.

In totaal zal er in negen nieuwe percelen worden verkaveld (Plan 3). Op zeven van deze percelen zal nadien een woning worden gebouwd. Voor deze woningen zijn nog geen concrete plannen beschikbaar. Hierdoor kan een exacte impact van de bouw van deze eenheden nog niet worden bepaald, maar vermoedelijk zullen deze werken een grote impact op het bodembestand hebben.

Plan 3: Plangebied met weergave van toekomstige verkaveling⁴ op orthofoto⁵(digitaal; 1:1; 16.06.2020)

⁴ Plan aangebracht door initiatiefnemer.

⁵ AGIV 2020c

⁶ Plan aangebracht door initiatiefnemer.

Impactanalyse

Men dient in het geval van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden uit te gaan van een volledige verstoring van het bodemarchief binnen de bouwrijp gemaakte percelen.

Op loten 1 t.e.m. 7 zal worden gebouwd. Lot 8, bestaande uit het huidige perceel 234f en een strook tussen de percelen aan de Snikbergstraat en die aan de Oude Ninoofsebaan, is reeds bebouwd (Snikbergstraat 90) en wordt verder niet meegenomen in de plannen van de initiatiefnemer. Ook op lot 9, dat ruwweg overeen komt met het huidige perceel 236a, worden geen bouwwerken gepland.

1.5 Randvoorwaarden

Het betreft een archeologienota met verder onderzoek in uitgesteld traject omwille van economische redenen. De initiatiefnemer wenst geen bijkomende kosten te maken voorafgaand aan het verkrijgen van zekerheid i.v.m. het verkrijgen van de vergunning voor geplande werken.

2 Bureauonderzoek

2.1 Werkwijze en strategie

2.1.1 Onderzoeksdoelstelling

Een bureauonderzoek kadert binnen een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem bereikt het doel van archeologisch vooronderzoek, het vaststellen van de aan- of afwezigheid van een archeologische vindplaats, zonder de mogelijk aanwezige archeologische resten wezenlijk aan te tasten, en dit door de studie van gekende of ontsloten informatiebronnen.

2.1.2 Onderzoeksvragen

Volgende onderzoeksvragen zullen in dit bureauonderzoek behandeld worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?
- Zijn er archeologische waarden aanwezig binnen het onderzoeksterrein?

Indien er archeologische waarden aanwezig zijn binnen het onderzoeksterrein:

- Wat is de aard van deze waarden?
- Wat is de impact van de geplande bodemingrepen op deze waarden?

2.1.3 Methoden en technieken

Het doel van het bureauonderzoek is de formulering van een archeologische verwachting van de onderzoekslocatie. Deze verwachting wordt opgesteld op basis van gekende landschappelijke, geologische, archeologische, historische en geografische bronnen.

Een eerste stap bij het formuleren van een archeologische verwachting voor de onderzoekslocatie is deze te situeren binnen een breder landschappelijk kader. Hierbij wordt beroep gedaan op de gekende geografische en geologische bronnen en kaarten.

Administratieve en geografische kaarten:

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart
- Orthofoto
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart
- Bodemkaart

De basis van de desktopstudie bestaat verder uit een historische studie van de onderzoekslocatie en zijn directe omgeving. Hierbij wordt de gekende archeologische en historische vakliteratuur over de onmiddellijke omgeving van het plangebied geconsulteerd.

Een bijkomende belangrijke bron van informatie is het historisch kaartmateriaal. Op basis van deze oude kaarten kan een beeld worden gegeven van de evolutie van de bebouwing in het plangebied door de eeuwen heen, maar met dien verstande dat de draad slechts kan opgepikt worden vanaf het moment dat de eerste kaarten voor het gebied verschenen. Bovendien is de afwezigheid van bebouwing op deze kaarten geen garantie dat er niets geweest is. In de beginperiode van de cartografie werden voornamelijk grotere nederzettingen en belangrijke bouwwerken zoals stadsomwallingen, kerken, kloosters en kastelen weergegeven en was er geen of weinig aandacht voor de burgerlijke architectuur. Het was vaak niet de bedoeling om de huizen in detail of juist weer te geven. Pas vanaf de 19^e eeuw verschijnen de eerste gedetailleerde kadasterkaarten. Een concrete huisgeschiedenis is uit het cartografisch materiaal alleen niet af te leiden. De kaarten kunnen wel ondersteunend werken. Naast de gangbare historische kaarten is ook Cartesius geraadpleegd.⁷

Volgende historische kaarten werden opgezocht en geanalyseerd:

- Ferrariskaart
- Vandermaelenkaart
- Topografische kaart NGI , 1939

Er werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen bij derden.

2.2 Assessment

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de beschikbare kennis inzake bodemkunde, geomorfologie, historie, cartografie en archeologie met betrekking tot het plangebied en omgeving. Deze informatie vormt de basis voor de archeologische verwachting van het onderzoeksgebied.

2.2.1 Landschappelijk kader

Topografische situering

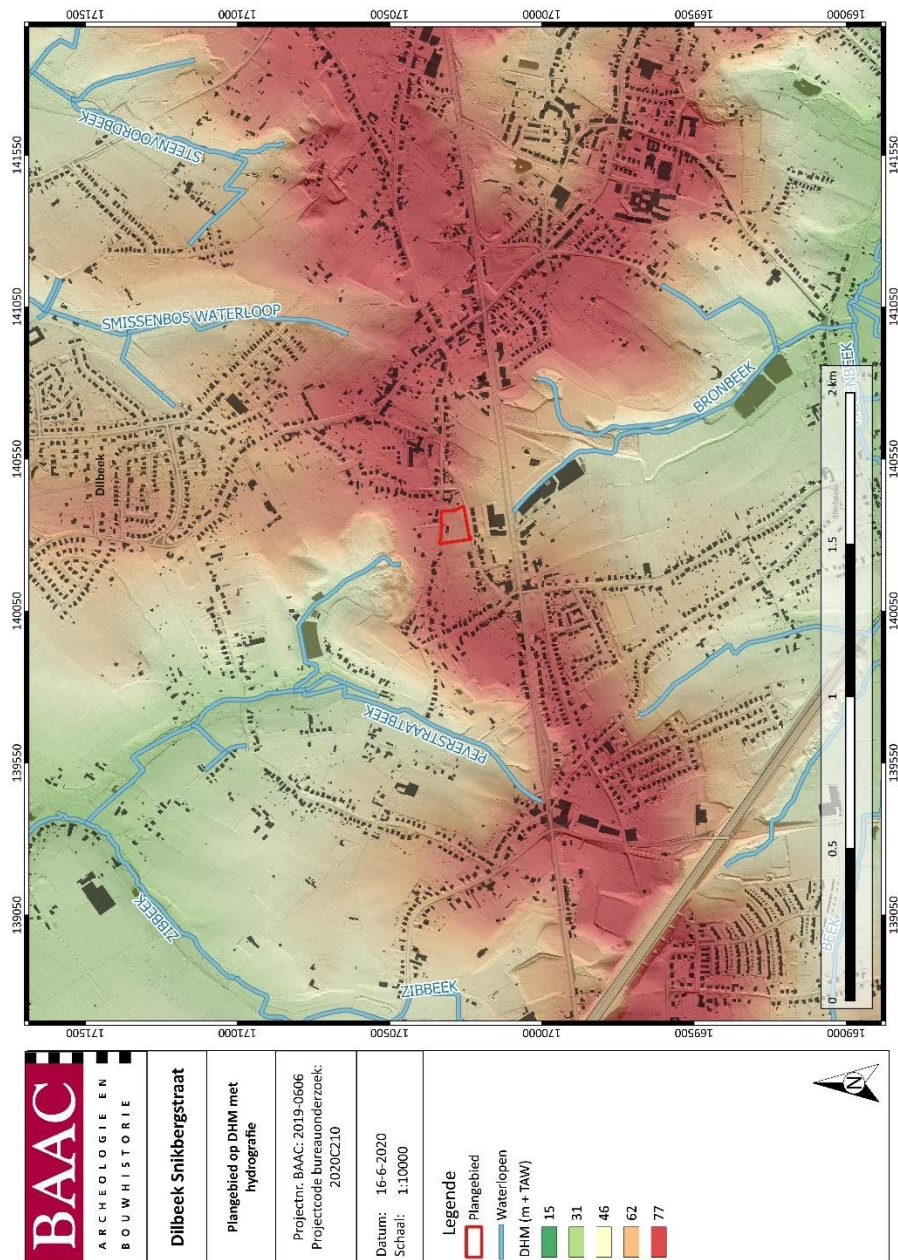
De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op Plan 1. Het plangebied is ingeklemd tussen de Snikbergstraat in het noorden en de Oude Ninoofsebaan in het zuiden. Het plangebied ligt in een groene zone, ten westen van de verstedelijkte kern van Dilbeek en ten zuiden van Wolsem.

Het plangebied is gelegen op een heuvelkam, die zich uitstrekt tussen Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek en Dilbeek.⁸ Volgens het DHM variëren de hoogtes op deze kam tussen ca. 60 en 95 m + TAW. Het plangebied zelf ligt op een gemiddelde hoogte van 70 m + TAW. Er is echter een vrij groot hoogteverschil op de noordzuid-as. Het noorden van het plangebied ligt een zestal meter hoger ten opzichte van het meest zuidelijk punt. Over een afstand van ca. 95 m betekent dit een hellingsgraad van ca. 6°. De lageregelegen delen van het landschap liggen op een hoogte rond 40 – 50 m + TAW.

⁷ CARTESIUS 2020

⁸ SCHROYEN 2003, 4

Op de potentiële bodemerosiekaart van 2018 is geen informatie voorhanden over de erosie-gevoeligheid van het plangebied. Gezien deze hellingsgraad en de aanwezigheid van colluvium volgens de bodemkaart (zie verder) kan verondersteld worden met name de zuidelijke helft van het terrein gevoelig is aan erosie.

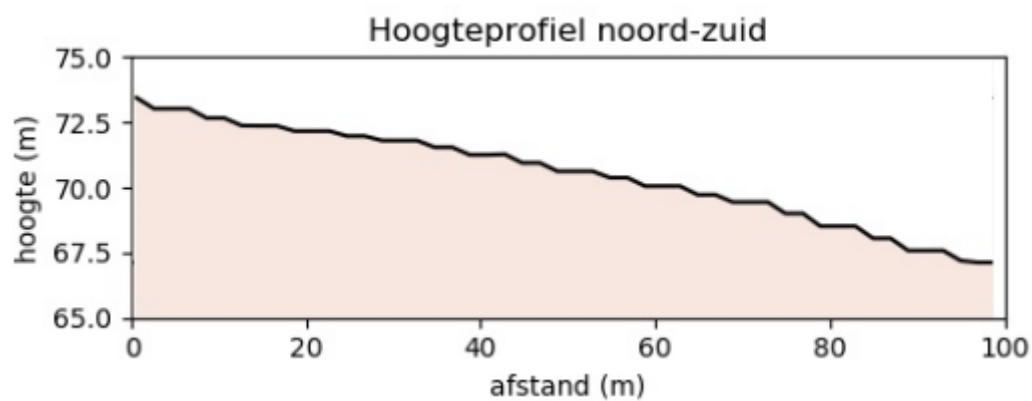

Plan 4: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM)⁹ met waterlopen (digitaal; 1:1; 16.06.2020)

⁹ AGIV 2020a

Plan 5: Plangebied en hoogteverloop op het DHM¹⁰ (digitaal; 1:1; 16.06.2020)

Figuur 2: Hoogteverloop terrein¹¹

¹⁰ AGIV 2020a

¹¹ AGIV 2020a

Landschappelijke situering

In geomorfologisch opzicht bevindt het plangebied zich in het Interfluvium van de Dender en Zenne.¹² In de volksmond wordt de streek ook het Pajottenland genoemd. Het gebied wordt gekenmerkt door een glooiend landschap dat is uitgeschuurd in de afzettingen van de Formatie van Kortrijk. Lokaal komen hier nog geïsoleerde heuveltoppen voor, zoals de eerdergenoemde heuvelrug tussen Onze-Lieve-Vrouw-Lombeek en Dilbeek en de Kesterberg.

Het interfluvium van de Dender en de Zenne is het gebied gelegen tussen de Zenne in het oosten en de Dender in het noorden. Door de erosieve werking in dit gebied is er een sterk versneden en heuvelachtig landschap ontstaan. De belangrijkste waterlopen in de nabije omgeving van het plangebied zijn de Peverstraatbeek in het noorden en de Bronbeek. De eerstgenoemde mondt uit in de Steenvoordbeek (Denderbekken), de tweede in de Molenbeek (Zennebekken).¹³

Paleogeen en neogeen (tertiair)

Volgens de hoogteligging is er een variatie op te merken in de tertiaire afzettingen in de ondergrond. Op de hoger gelegen delen in het landschap zijn er binnen het plangebied afzettingen terug te vinden van de Formatie van Lede, bovenop afzettingen van de Formatie van Gentbrugge. Op de lageregelegen delen ontbreken de eerstgenoemde. Ten westen en oosten van het plangebied komen daarbovenop nog afzettingen van de Formatie van Maldegem, die ter hoogte van het plangebied echter weggeschuurd zijn door fluviale werking. De drie formaties dateren uit het Eoceen, een periode waarin mariene zanden en kleien zijn afgezet.¹⁴

De Formatie van Lede bestaat uit licht glauconiethoudend, fijn, grijs en kalkhoudend zand. In de formatie zijn ook banken van zandige kalksteen of kalkachtige zandsteen terug te vinden. Het mariene karakter wordt ook aangetoond door de aanwezigheid van fossiele *Nummulites variolarius*. Aan de basis komt een grindlaagje voor waarin elementen uit oudere afzettingen in verwerkt zijn.¹⁵

De Formatie van Gentbrugge heeft aan de basis zeer fijn siltige klei of kleig zeer fijn silt. Daarbovenop is een afwisseling van silt- en zandlagen afgezet. Het fijne grijsgroene zand vertoont hierbij een duidelijke horizontale of gekruiste gelaagdheid. In de sedimenten zijn verschillende zandsteenbanken terug te vinden.¹⁶

De Formatie van Maldegem bestaat uit een afwisseling van zanden en kleien, met geleidelijke overgangen tussen de leden.¹⁷

Quartaair

De quartaire afzettingen in de omgevingen worden gekenmerkt door eolische sedimenten afgezet tijdens het Weichseliaan. De afzettingen werden tijdens de weichselijstijd afgezet door de noordwestelijke winden die van over de ijskap kwamen. Deze winden ontstonden in een lagedrukgebied ter hoogte van Scandinavië. Door de algemene zeespiegeldaling stonden ook grote delen van de Noordzee droog, waardoor de sedimenten door deze winden werden verplaatst en herwerkt. De lichtste deeltjes, het leem, werden het verst getransporteerd en werden dus meer zuidwaarts afgezet. Het zand, dat iets zwaarder is, komt meer noordwaarts voor.¹⁸

¹² DE MOOR & MOSTAERT 1993

¹³ SCHROYEN 2003, 4

¹⁴ SCHROYEN 2003, 8

¹⁵ LAGA, LOUWYÉ & GEERTS 2001, 2.8.3 Lede Formation

¹⁶ LAGA, LOUWYÉ & GEERTS 2001, 2.7.5 Gentbrugge Formation

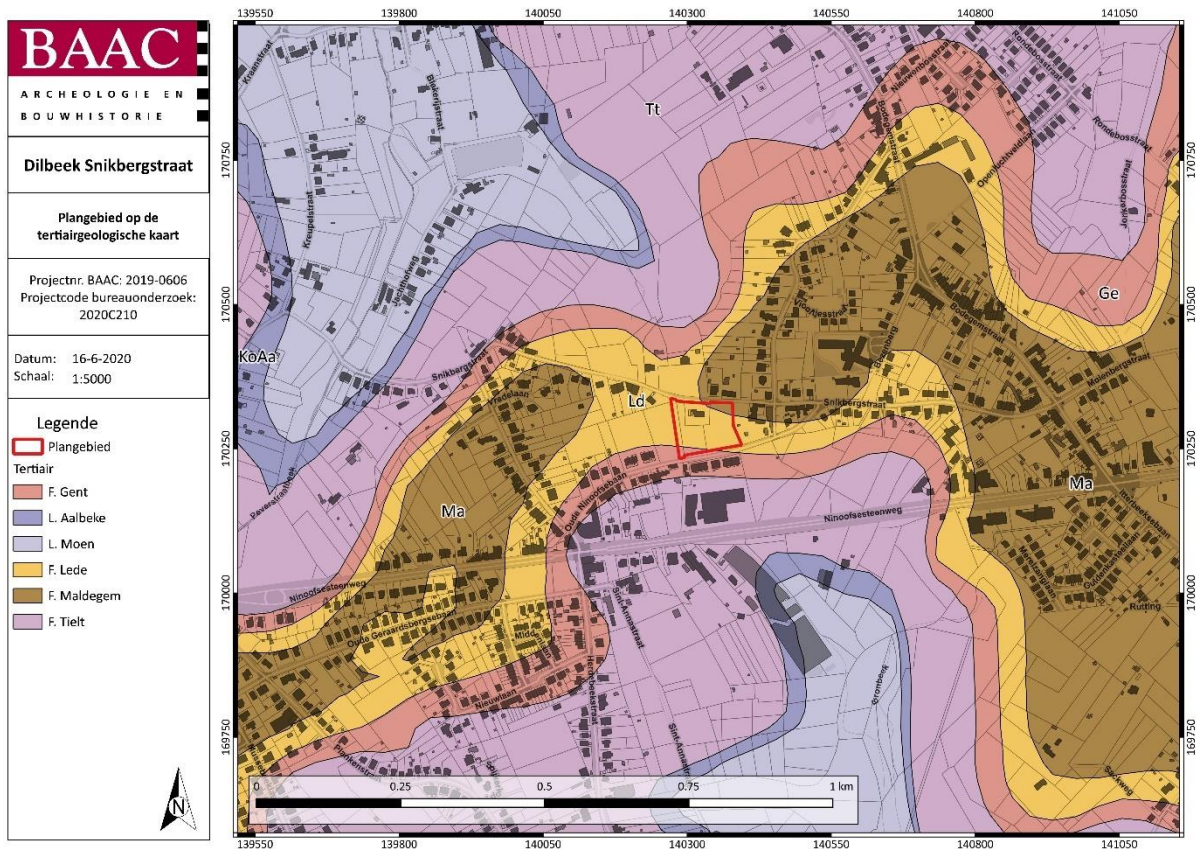
¹⁷ SCHROYEN 2003, 9

¹⁸ SCHROYEN 2003, 19

Op de quartairgeologische kaart 1: 200.000 is het plangebied gekarteerd als afzettingen type II (zie Figuur 3). Dit type bestaat uit eolische afzettingen van het weichseliaan (laatpleistoceen) of mogelijk het vroeg holocene (ELPw). In deze regio zijn dit leemafzettingen. Deze eolische afzettingen kunnen samen met hellingsafzettingen uit het quartair voorkomen (HQ). Deze laatste kunnen echter ook afzonderlijk voorkomen.

Ter hoogte van de beekdalen is type IIa terug te vinden (zie Figuur 3). Dit type onderscheidt zich door de aanwezigheid van fluviatiele afzettingen uit het holocene en mogelijk laatweichseliaan (FH) bovenop de eolische afzettingen. Onderaan bevinden zich bovendien fluviatiele afzettingen uit een oudere periode (het weichseliaan).

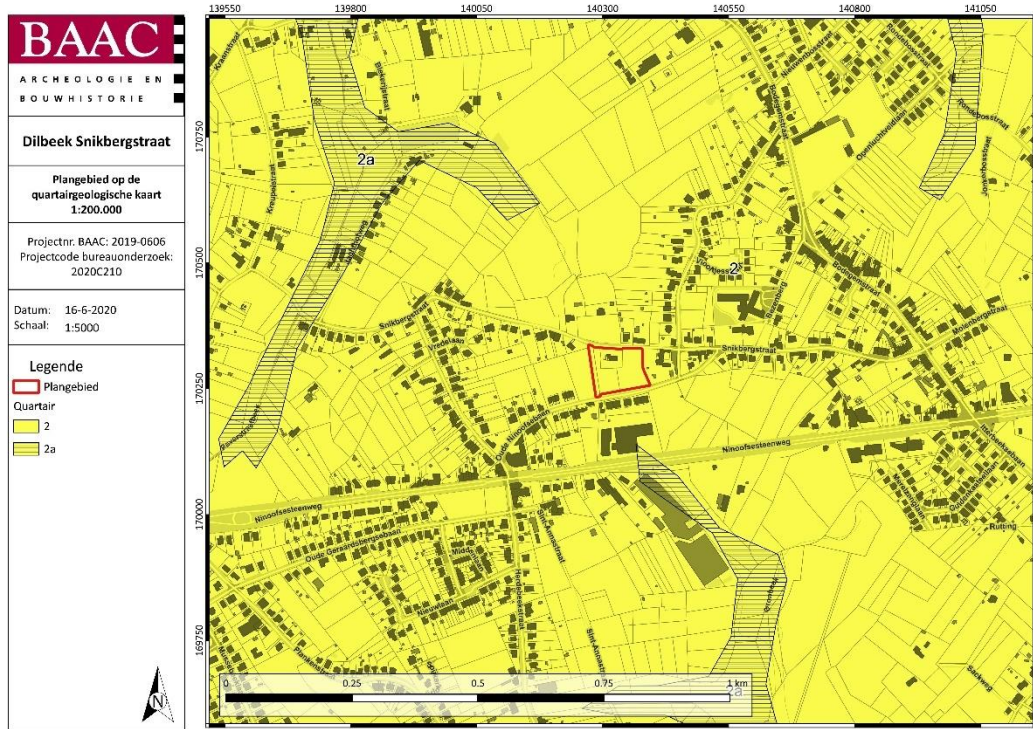
Op de quartairgeologische kaart 1: 50.000 ligt het plangebied op de grens van type 0 en type 32. Type 0 wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van een prequartair substraat waarop geen quartaire sedimenten zijn afgezet. Bij type 31 is dit prequartair substraat ook aanwezig, samen met holocene colluvium. Dit komt overeen met de hoogteligging van deze zone, met name op de lagere delen van de heuvelkam die dus gevoeliger zijn aan erosie en afzetting van materiaal.¹⁹

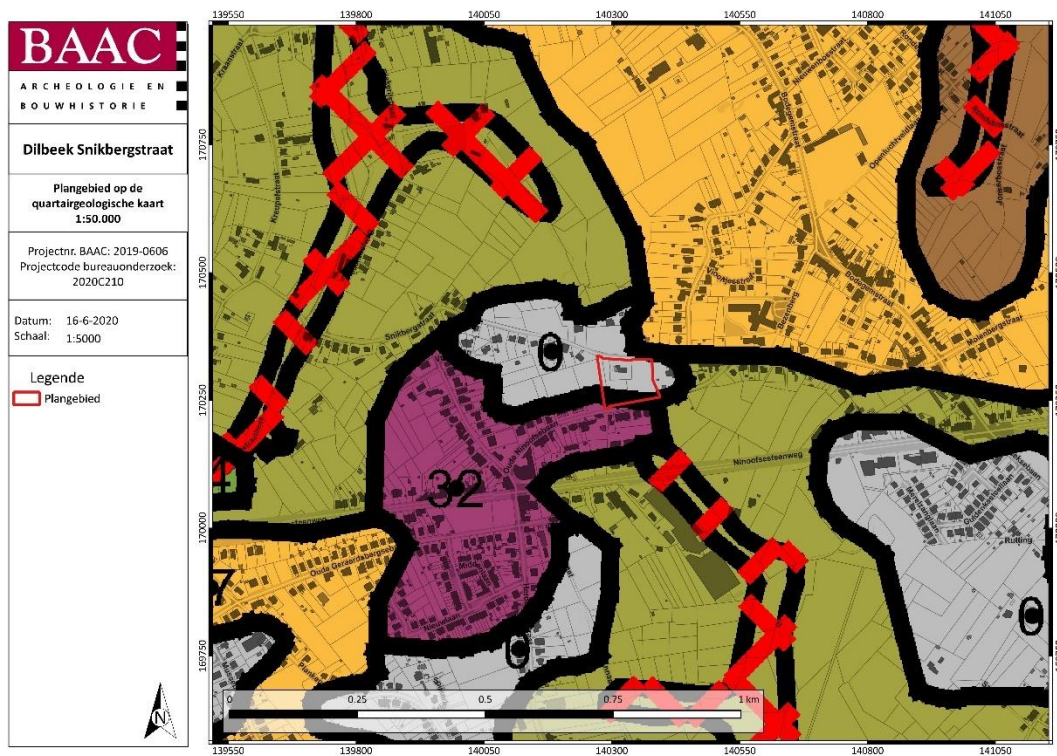
Plan 6: Plangebied op de tertiairgeologische kaart²⁰ (digitaal; 1:50.000; 16.06.2020)

¹⁹ DOV Vlaanderen 2019

²⁰ DOV VLAANDEREN 2020b

Plan 7: Plangebied op de quartairgeologische kaart²¹ (digitaal; 1:200.000; 16.06.2020)

Plan 8: Plangebied op de quartairgeologische kaart 1:50.000²² (digitaal; 1:50.000; 16.06.2020)

²¹ DOV VLAANDEREN 2020c

²² DOV VLAANDEREN 2020c

2		2a	
ELPw en/of HQ	ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.	FH	De karteereenheid is mogelijk aanwezig. FH Fluviale afzettingen (organochemisch en perimariën inclusie), afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).
	HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.	ELPw en/of HQ	ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.
		FLPw	HQ Hellingsafzettingen van het Quartair. FLPw Fluviale afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).

Figuur 3: Kenmerken van de quartairgeologische kaart (1: 200.00) betreffende het plangebied²³

Bodem

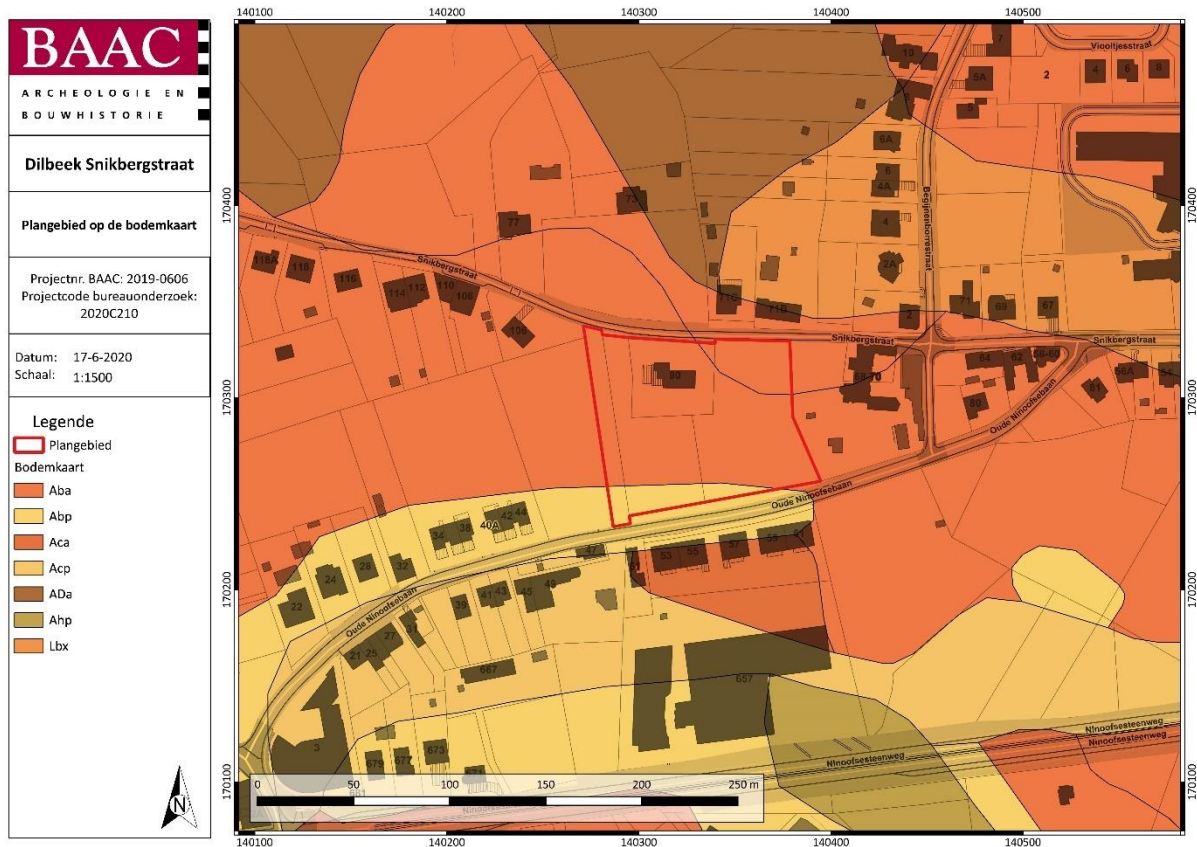
De wijde omgeving van het plangebied wordt gekenmerkt door leembodems, die zoals eerder besproken een eolische oorsprong hebben. Binnen deze leembodems zijn nog variaties in profielontwikkeling en drainage op te tekenen. Plaatselijk komen ook kleine zones met klei of zandleembodems voor, vaak langs de beken en rivieren.

Het plangebied staat op de bodemkaart van Vlaanderen grotendeels gekarteerd als een Aba1-bodem, met een kleiner aandeel Abp(c)-bodems. De serie van Aba-bodems worden gekenmerkt door een textuur B-horizont onder de A-horizont. Deze horizont is aangerijkt met klei en sesquioxiden. De textuur bestaat uit zwaar leem met bovenaan een vrij hoog kleigehalte dat naar onder toe afneemt. De drainage van dit soort bodems is gunstig. Daardoor vertonen ze geen wateroverlast of – gebrek. Ze zijn zeer geschikt voor veeleisende teelten en fruitteelt.²⁴

Abp-bodems zijn leembodems zonder profielontwikkeling. Ze komen voor in colluviale droge leemdepressies. Het leemmateriaal is met andere woorden geërodeerd van hoger gelegen plateaugronden. Ze hebben vaak een lagere landbouwwaarde dan de Aba-bodems, vanwege het lagere waterbergingsvermogen. Binnen het plangebied werd een variant van deze algemene profielontwikkeling aangetroffen. De Abp(c)-variant bevat namelijk onder het colluviaal materiaal een bedolven textuur B-horizont op minder dan 80 cm diepte.

²³ DOV VLAANDEREN 2020c

²⁴ Naar VAN RANST & SYS 2000

Plan 9: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen²⁵ (digitaal; 1:20.000; 17.06.2020)

2.2.2 Historisch kader

De oudste sporen uit de omgeving van Dilbeek werden aangetroffen tijdens archeologische opgravingen in het Wolsemveld²⁶. Daarbij werden sporen gevonden van een protohistorische en Romeinse nederzetting. De Romeinse sporen behoorden tot een Romeins villadomein.

De naam Dilbeek zelf duikt vanaf 1075 op in de bronnen als *Dilbeccha*. Dit is het moment dat de bisschop van Kamerijk de parochiekerk van Anderlecht samen met haar dochterkerk Dilbeek overdroeg aan het kapittel van Anderlecht. De betekenis van de naam is niet duidelijk. Sommige bronnen spreken over een verwijzing van een *beek in een dal*, anderen spreken dan eerder op een wijknaam.

Centraal in Dilbeek ligt de Sint-Alenatoren, het enige overblijfsel van een waterburcht die volgens een legende terug te dateren is tot de 7de eeuw. Concrete gegevens zijn er niet, maar vermoedelijk gaat deze burcht terug tot een vroegmiddeleeuwse motte niet ouder dan de 11de eeuw. De waterburcht zelf zou opgericht zijn in de 13de eeuw. Over de oprichters of bewoners zijn geen gegevens gekend.²⁷

Doorheen de geschiedenis behoorde de gemeente toe tot een groot aantal verschillende spelers. De gemeente was rond 1050 deel van het grote domein in bezit van de heren van Aa, een voorname Anderlechtse familie. In de eeuwen die volgden geraakte het domein versnipperd door erfenissen, huwelijken en schenkingen. Meerdere adellijke families zoals de heren van Sotteghem, de familie de

²⁵ DOV VLAANDEREN 2020a

²⁶ WETERINGS 2016

²⁷ IOE 2020, 38938

Heetvelde, de heren van Kraainem, de heren van Gaasbeek, de familie Scockaert, en de familie de Viron hadden afwisselend (een deel van de) heerlijkheid in handen.²⁸

Historisch gezien bestond Dilbeek uit drie grote kernen: Het Hongersveld, Elegem en het dorp zelf. Dit is ook te zien op het historisch kaartmateriaal. In de omgeving lagen ook een aantal kleinere verspreide kernen zoals het Begijnenborre en Kattebroek. In het zuiden lag een voormalig moerasgebied met nog resten van agrarische bebouwing, de Koeivijver. Het dorpscentrum bestond voor de 20ste eeuw uit een centraal gelegen driesplein. Later werd hier het huidige Marktplaats aangelegd. Belangrijke elementen in het dorp zijn het park met de Sint-Alenatoren en het kasteel van Viron.²⁹

Reeds vanaf de middeleeuwen werd in de streek rond Dilbeek verschillende steengroeven uitgebaat voor de ontginning van Lediaanse kalkzandsteen. Deze steen is terug te vinden in de tertiaire afzettingen van de Formatie van Lede. De kalkzandsteen werd bijvoorbeeld voornamelijk gebruikt voor hoekblokken en sculpturen en is ook terug te vinden in een aantal gebouwen zoals de Sint-Ambrosiuskerk in Dilbeek. De exacte locatie van de steengroeven is niet eenduidig te achterhalen. In sommige gevallen werd dit afgeleid uit het reliëf van het landschap, in andere gevallen wezen toponiemen zoals *Steenpoel* naar oude ontginningsplaatsen.³⁰

2.2.3 Landschappelijk en bouwkundig erfgoed

Zoals eerder vermeld zijn in de nabije omgeving van het plangebied enkele erfgoedwaarden aanwezig en in het Geoportaal opgenomen (zie Plan 10). Ten noordwesten van het plangebied bevindt zich het beschermd cultuurhistorisch landschap van het Begijneborrebos, en ten zuiden het vastgesteld bouwkundig erfgoed van het Sint-Annakasteel.

Het Begijneborrebos (ID 302506) is reeds gedeeltelijk weergegeven op de Ferrariskaart. Het bos werd beschermd als voorbeeld van de bosvegetaties tussen de Dender en de Dijle, en omwille van het feit dat het tot de rijkste en best ontwikkelde hellingsbossen uit Brabant behoort.³¹

Het Sint-Annakasteel (ID 135089) is een neoclassicistisch kasteel uit 1853, omringd door een bebost landschappelijk park met vijvers (ID 134730). Het park behoorde oorspronkelijk tot een domein met hof ter hoogte van de Plankenstraat 1. Dit nu verdwenen hof stond in de 16de eeuw bekend als de *Brughmans* hoeve.³²

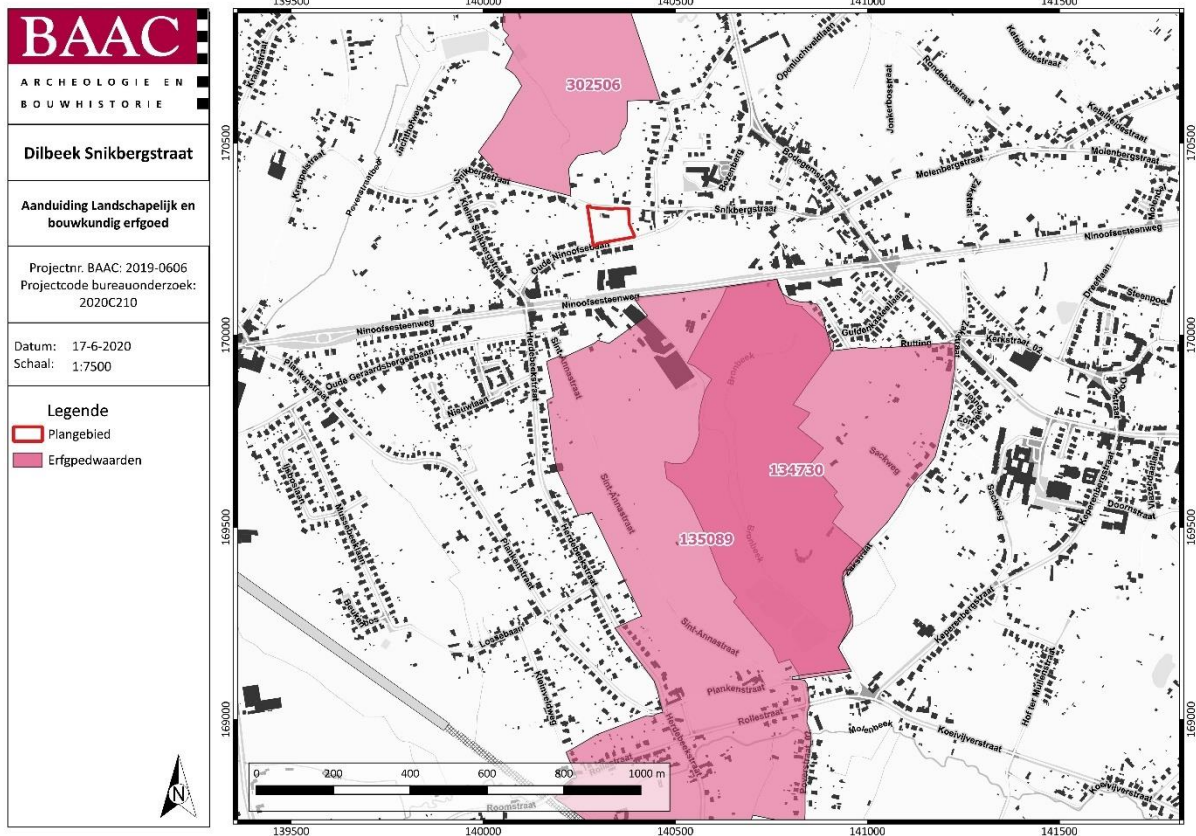
²⁸ IOE 2020, ID 14246

²⁹ IOE 2020, ID 14246

³⁰ IOE 2020, 14246

³¹ IOE 2020, 302506

³² IOE 2020, ID 44289

*Plan 10: Landschappelijke en bouwkundige erfgoedwaarden³³ in de omgeving van het plangebied
(digitaal; 1:1; 17.06.2020)*

2.2.4 Cartografische en orthografische bronnen

De verschillende historische kaarten die vanaf de tweede helft van de 18de eeuw beschikbaar zijn tonen telkens een landelijk gebied met verspreide bewoning. Er is binnen het plangebied nooit bebouwing weergegeven.

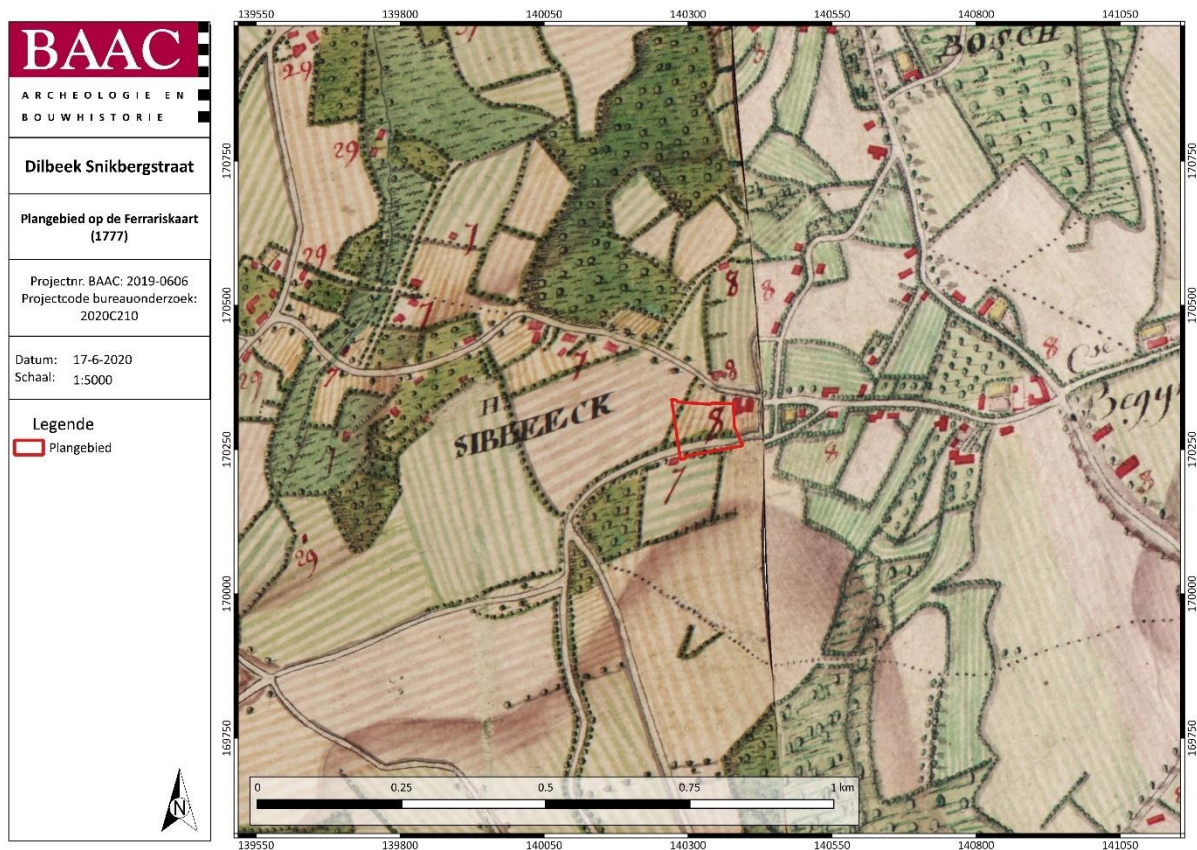
De Ferrariskaart³⁴ (Plan 11) bijvoorbeeld beeldt de omgeving af als een landelijke gebied ten westen van de dorpskern van Dilbeek. Zowel de Snikbergstraat als de Oude Ninoofsebaan zijn reeds te zien in het wegenpatroon. Ten noorden van het plangebied zijn de zuidelijke uitlopers van het Begijnborreboos te zien. Het plangebied is in gebruik als akkerland. Op latere kaarten verandert dit beeld niet noemenswaardig, buiten de gestage aangroei van de bebouwing en de verdere ontsluiting van het gebied door wegen. Een grote verandering op dit vlak is de aanleg van de Ninoofsesteenweg, die vanaf de Vandermaelenkaart (1846-1854) te zien is. Deze kaarsrechte weg loopt van Brussel tot Ninove en deelt Dilbeek hiermee op in een noordelijk en zuidelijk deel.

Ook op meer recente topografische kaarten is een trage verdichting van de bebouwde percelen te zien, die zich meer concentreert rondom de grotere kernen van Dilbeek en het tegenovergelegen Itterbeek. Het oostelijk deel van het plangebied wordt ergens in de jaren '30 van de 20ste eeuw beplant. Welke soort bomen dat waren is niet te achterhalen, maar gezien hun grote spreiding en de nu overgebleven fruitbomen was het misschien een boomgaard. Het merendeel van deze bomen is nu

³³ IOE 2020

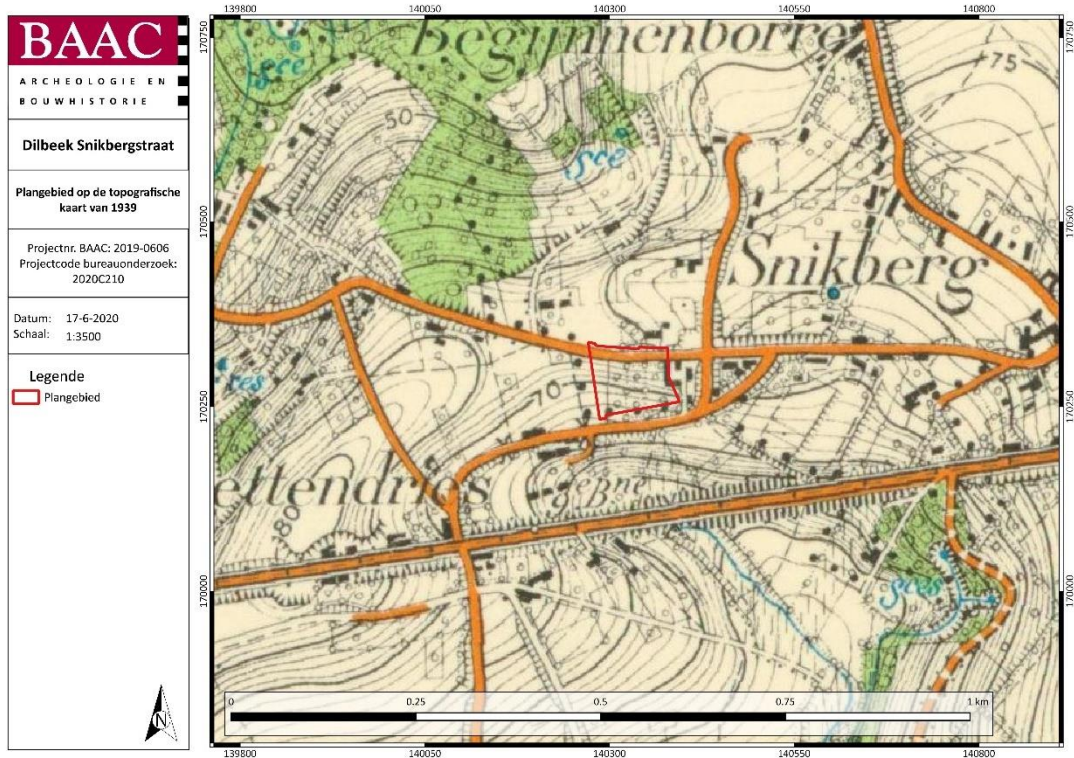
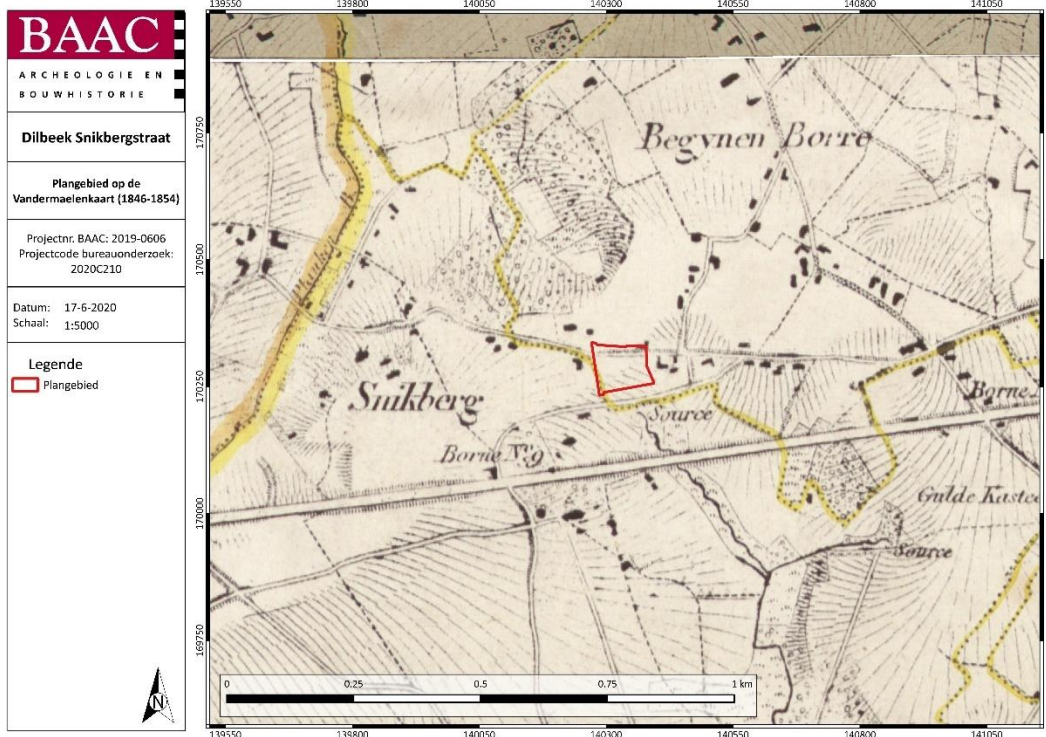
³⁴ KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË 2020

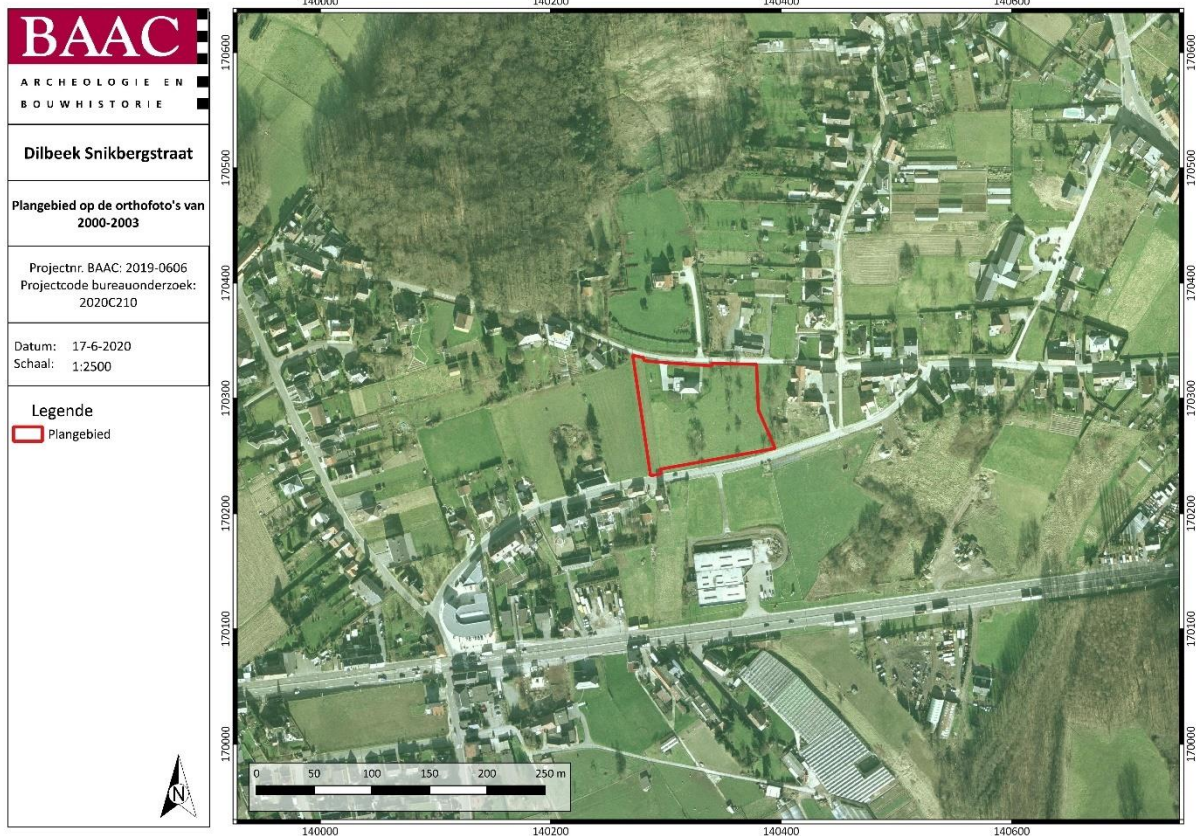
verdwenen en rond de eeuwwisseling werd juist ten noorden van het plangebied een villa opgetrokken (Snikbergstraat nr. 90).

Plan 11: Plangebied op de Ferrariskaart³⁵ (analoog; 1:25.000; 17.06.2020)

³⁵ GEOPUNT 2020a

³⁶ GEOPUNT 2020b³⁷ CARTESIUS 2020

Plan 14: Plangebied op de orthofoto van 2000 – 2003³⁸(digitaal; 1:1; 17.06.2020)

2.2.5 Archeologisch kader

Centrale Archeologische Inventaris

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) is een databank van archeologische vindplaatsen in Vlaanderen. Dit overheidsinstrument helpt een inschatting maken over het archeologisch potentieel van het plangebied. Binnen het plangebied zelf zijn geen archeologische waarden gekend (Plan 15).³⁹ In een straal van 2 km rondom het projectgebied zijn de volgende meldingen gekend (Tabel 1):

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.⁴⁰

CAI-NUMMER	OMSCHRIJVING
1866	WOLSEMVELD I/ OPGRAVING/ LAAT-NEOLITHICUM – SILEX PIJLPUNT; MIDDEN-IJZERTIJD – KUILEN, AARDEWERK, SILEX; MIDDEN-ROMEINSE TIJD: KUILEN, BOUWMATERIAAL, PUINLAAG
1917	HOF TE BIESBEEK / ONBEPaald / LATE MIDDELEEUWEN - HOEVE
1919	HOF TE KASSELER / ONBEPaald / 16DE EEUW - SITE MET WALGRACHT
1921	SINT-ANNAKAPEL / HISTORISCH ONDERZOEK / LATE MIDDELEEUWEN - KAPEL
2654	PAROCHIEKERK SINT-PIETER / HISTORISCH ONDERZOEK / LATE MIDDELEEUWEN - KERK MET BEGRAVING
2655	SINT-ANNAKERK / LUCHTFOTOGRAFIE / LATE MIDDELEEUWEN - KERK
2656	BREUGELHOF / ONBEPaald / 18DE EEUW - HOEVE

³⁸ AGIV 2020d

³⁹ CAI 2020

⁴⁰ CAI 2020

2703	WATERMOLEN VAN SINT-GERTRUDIS-PEDE / HISTORISCH ONDERZOEK / LATE MIDDELEEUWEN - MOLEN
2706	SINT-MARTINUSKERK / ONBEPaald / LATE MIDDELEEUWEN - KERK
3071	VLEZENBEEK / TOEVALSVONDST / ROMEINSE TIJD – BOUWMATERIAAL; LATE MIDDELEEUWEN - HOEVE
3073	SINT-ALENATOREN / KAARTSTUDIE / LATE MIDDELEEUWEN - MOTTETOREN
5496	SINT-GETRUDIS-PEDE / KAARTSTUDIE / MOTTE
5501	KERK / ONBEPaald / LATE MIDDELEEUWEN - KERK
5513	HOF TE ZIERBEEK / ONBEPaald / VOLLE MIDDELEEUWEN - HOEVE
10048	KASTEEL VAN MARLIER EN HOF TE BODEGEM / HISTORISCH ONDERZOEK / 18DE EEUW - LUSTHOF
10049	HOF TE HONSEM / ONBEPaald / 16DE EEUW - HOEVE
10052	PERSONAATSHOF / ONBEPaald / LATE MIDDELEEUWEN - HOEVE
10053	HOF TER SMISSEN / ONBEPaald / LATE MIDDELEEUWEN - HOEVE
10054	HOF TE HONGERSVELD / ONBEPaald / LATE MIDDELEEUWEN - HOEVE
10055	NEERHOF / ONBEPaald / VOLLE MIDDELEEUWEN - HOEVE
10060	KLEIN HOF TER MULLEN / ONBEPaald / LATE MIDDELEEUWEN - HOEVE
10061	GROOT HOF TER MULLEN / HISTORISCH ONDERZOEK / LATE MIDDELEEUWEN - HOEVE
10062	PAROCHIEKERK SINT-AMBROSIUS / HISTORISCH ONDERZOEK / LATE MIDDELEEUWEN - KERK MET BEGRAVING
20207	WOLSEMVELD / OPGRAVING / JONGPALEOLITHICUM – KLINGFRAGMENT; MIDDENNEOLITHICUM – STENEN BIJL; MIDDELEEUWEN EN NIEUWE TIJD – AARDEWERK; NIEUWSTE TIJD: GLAS, WEG; MIDDEN-ROMEINSE TIJD: VILLADOMEIN MET ACTIVITEITZONES, BRANDRESTENGRAVEN, METAAL
150230	ZIERBEEK / MECHANISCHE PROSPECTIE / VOLLE MIDDELEEUWEN – HUTKOM, AARDEWERK; LATE MIDDELEEUWEN – BIJGEBOUW; 16DE EEUW – KUILEN, BIJGEBOUW, WATERPUT; NIEUWE TIJD – BIJGEBOUW, WATERPUT
151604	MOLEN VAN LIERDENS / ONBEPaald / - MOLEN
151605	WATERMOLEN VAN ZIERBEEK / ONBEPaald / - MOLEN
151606	MOLEN VAN SINT-ANNA-PEDE / ONBEPaald / 18DE EEUW - MOLEN
210190	ZUURWEIDESTRAAT / MECHANISCHE PERIODE / BRANDRESTENGRAVEN, GREPPELS EN KUILEN
220358	SITE MET WALGRACHT / ONBEPaald / 18DE EEUW - SITE MET WALGRACHT
224019	DE WOLFSPUTTEN / MECHANISCHE PROSPECTIE / MESOLITHICUM – LITHISCH MATERIAAL

Binnen een buffer van 2 km rondom het plangebied werden CAI-waarden uit alle perioden tussen de steentijden en de nieuwste tijd aangetroffen (zie Plan 15). De meeste CAI-waarden in de omgeving zijn afkomstig uit (bouw)historisch en cartografisch onderzoek en zijn gelinkt aan bouwkundig erfgoed. Deze bronnen brachten een groot aantal gebouwen uit de late en volle middeleeuwen en de nieuwe tijd, zoals hoeves, kerken en kapellen, sites met walgrachten en lusthoven aan het licht. In het centrum van Dilbeek staan bijvoorbeeld de ruïnes van de Sint-Alenatoren (ID 3073). Deze toren is het overblijfsel van een oude waterburcht waarvan de wortels mogelijk teruggaan tot de 11de eeuw.⁴¹

Er werden in de omgeving echter ook een aantal opgravingen en proefsleuvenonderzoeken uitgevoerd. De oudste vondsten dateren uit het jongpaleolithicum. Bij de opgraving voor de verkaveling aan het Wolsemveld werd een klingfragment uit het paleolithicum en een stenen bijl uit het middenneolithicum aangetroffen (ID 20207). 750 m naar het zuiden toe werd ook bij het noodonderzoek aan Wolsemveld een silex pijlpunt uit het laatneolithicum aangetroffen (ID 1866). Ten slotte leverden ook de proefsleuven aan de Wolfspuiten een silexartefact uit het mesolithicum op (ID 224019). De meeste vondsten uit deze vroege perioden zijn dus eerder toevalsvondsten bij opgravingen van latere perioden.

⁴¹ IOE 2020, ID 38938

De metaaltijden zijn schaarser vertegenwoordigd in de omgeving. De enige melding bestaat uit de vondst van enkele kuilen met een spijnschijfje, silexfragmentjes, aardewerk uit de middenijzertijd, ook aan Wolsemveld (ID 1866).

De Romeinse tijd is iets meer vertegenwoordigd in de regio, wat te maken heeft met de vondst van een villadomein ter hoogte van het Wolsemveld. Deze locatie situeert zich ca. 2 km ten noordoosten van het plangebied. Bij opgravingen in 2015 werd een vrijwel compleet villadomein uit de midden-Romeinse tijd opgegraven, wat bleek te bestaan uit een *pars urbana* met stenen gebouwen en een *pars rustica* met voornamelijk houten gebouwen (ID 20207). De twee delen waren duidelijk afgescheiden van elkaar met een palissade. Ook werden twee brandrestengraven en een groot aantal metalen objecten gevonden.⁴²

In een aangrenzend terrein werd in 2016 een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd, gevolgd door een opgraving (ID 210190). Ook hier werden brandrestengraven, kuilen en bouw materiaal uit de midden-romeinse tijd aangetroffen. Tevens bleek het domein zich nog verder zuidwaarts uit te strekken, in tegenstelling tot wat tijdens de vroegere opgraving werd gedacht. Er werden nog twee spiekers en twee grotere gebouwen aangetroffen.⁴³

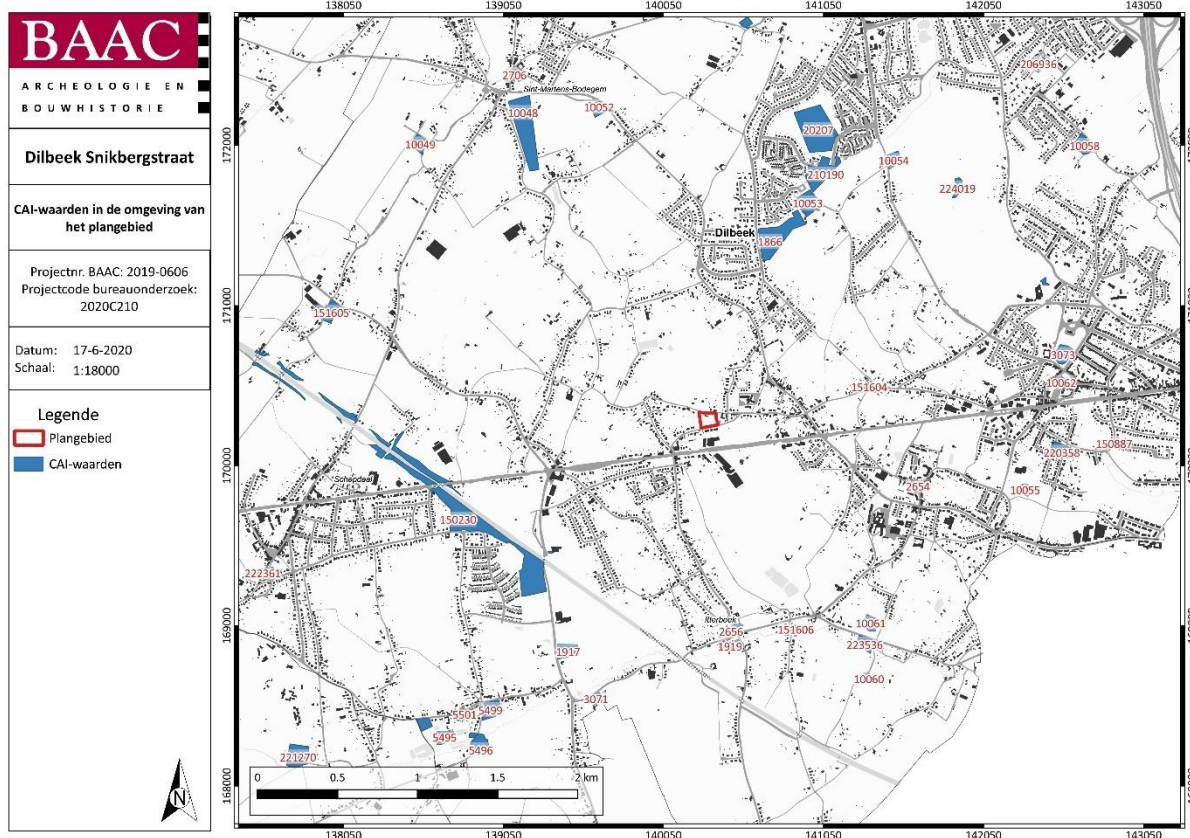
Meer zuidwaarts werd ook bij het archeologisch noodonderzoek in dezelfde wijk kuilen, greppels, bouw materiaal en een mogelijke puinlaag uit de midden-Romeinse tijd aangetroffen (ID 1866). Ten slotte werd ook aan het Hof Te Rome, een laatmiddeleeuwse hoeve Romeinse tegulae gevonden.

De middeleeuwen zijn zoals gezegd vooral gekend aan de hand van (bouw)historische en cartografische bronnen. Binnen de buffer van 2 km is er één CAI-waarde opgenomen die gedateerd werd in de middeleeuwen. Bij proefsleuven aan de Zierbeek werd een hutkom en aardewerk uit de volle middeleeuwen en een bijgebouwtje uit de late middeleeuwen aangetroffen (ID 150230).

Over het algemeen kan gesteld worden dat de meeste CAI-waarden gelegen zijn in de lagere delen van het landschap, en in de nabijheid van een waterloop. Dit is ook niet onlogisch. De hogere en droge leemgronden zijn zoals beschreven in hoofdstuk 2.2.1 Landschappelijk kader zeer geschikt als landbouwgrond. Ze werden in het verleden dus ook als dusdanig gebruikt. De boerderijen zelf lagen op lagere plekken in het landschap, in de nabijheid van water. Landbouwactiviteiten op de akkers en weilanden laten weinig archeologische sporen achter in de bodem.

⁴² WETERINGS 2016, 180

⁴³ JANSSENS 2018, 113

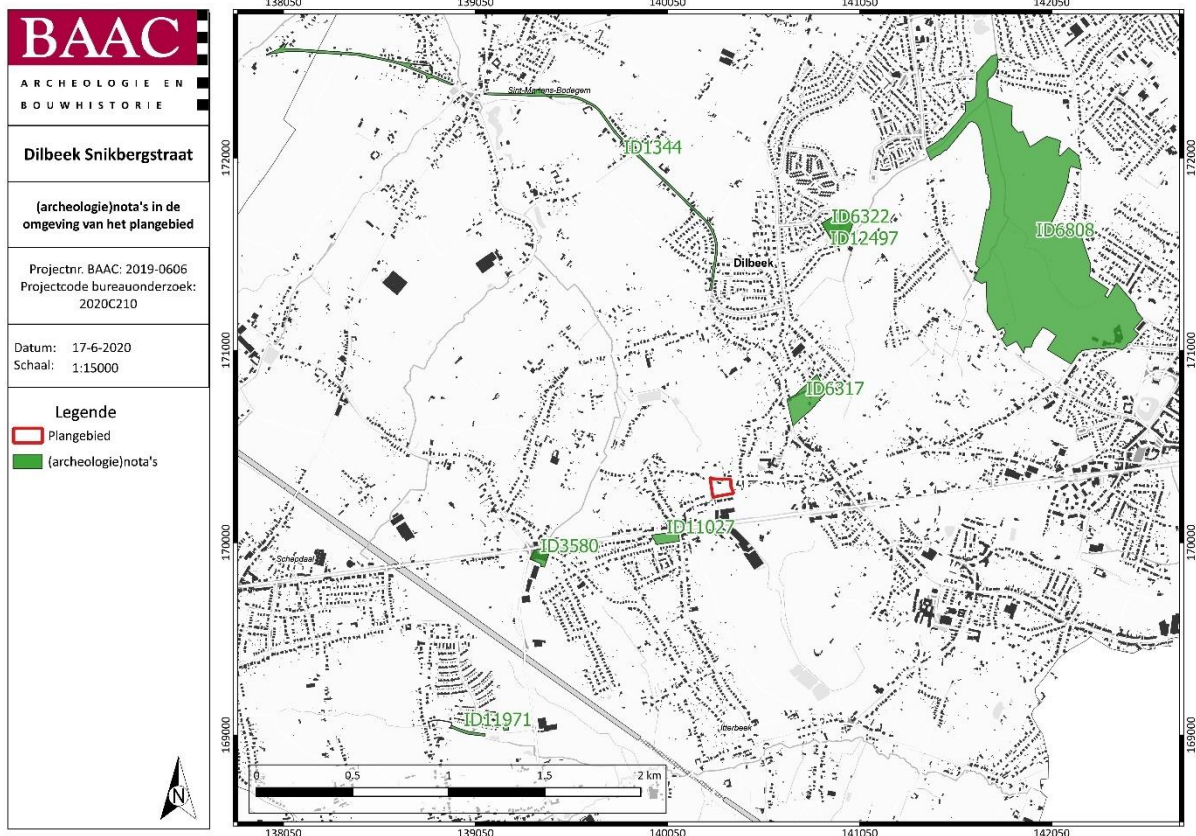
Plan 15: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart⁴⁴ (digitaal; 1:1; 17.06.2020)

Ander archeologisch onderzoek in de regio

Tabel 2: (Archeologie)nota's en/of eindverslagen in de regio

AN(BS)/N/EV ID	TOPONIEM	ONDERZOEK	ADVIES
AN ID11027	DILBEEK HERDEBEEKSTRAAT	BOZ	LB (EN WAT DAARUIT VOLGT)/PS
AN ID11971	DILBEEK LOSTRAAT	BOZ	LB (EN WAT DAARUIT VOLGT)
AN ID1344	DILBEEK BODEGEMSTRAAT	BOZ	GEEN VERVOLG
AN ID3580	DILBEEK NINOOFSESTEENWEG	BOZ	GEEN VERVOLG
AN ID6317	DILBEEK BODEGEMSTRAAT	BOZ	GEEN VERVOLG
AN ID6322	DILBEEK HOF TER SMISSEN	BOZ	PS
AN ID6808	DILBEEK DE WOLFSPUTTEN	BOZ	LBO
N ID12497	DILBEEK HOF TER SMISSEN	PS	BEHOUD IN SITU

⁴⁴ CAI 2020; AGIV 2020b

Plan 16: Bekrchtigde (archeologie)nota's in de omgeving van het plangebied⁴⁵ (digitaal; 1:1; 17.06.2020)

Bovenstaande tabel en kaart geven een overzicht van de (archeologie)nota's en eindverslagen opgesteld voor ontwikkelingen in een straal van 2 km rondom het plangebied (zie ook Plan 16). Alle archeologienota's omvatten louter een bureauonderzoek, waaruit in de enkele gevallen geen vervolgonderzoek voortvloeiende. Dit had deels te maken met de landschappelijke ligging van het projectgebied. De meeste ontwikkelingen vinden plaats op de hogere leemruggen in het landschap. Dit zijn echter zeer goede landbouwbodems, die in het verleden ook zo gebruikt zijn geweest. Dit soort activiteiten laat vaak weinig archeologische sporen achter in de bodem, wat verder onderzoek niet nodig maakt. Enkel het onderzoek ten zuiden van het gekende Romeinse villadomein in Wolsemveld leverde enkele kuilen op, die echter in situ kunnen bewaard worden (Nota, ID12497).

Het meest relevante ander onderzoek dat werd uitgevoerd in de omgeving werd hierboven reeds besproken.

⁴⁵ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020b; AGIV 2020b

2.3 Synthese onderzoeksresultaten

2.3.1 Datering en interpretatie onderzoeksterrein

Het bodembestand binnen de onderzoekslocatie lijkt niet aangetast te zijn gedurende de laatste eeuwen. Op basis van de historische kaarten en orthofotografische bronnen kan gesteld worden dat het plangebied al zeker vanaf de 18de eeuw als landbouwgrond in gebruik was. Bijgevolg stond er vanaf deze periode nooit bebouwing binnen het plangebied. Het oostelijk deel van het plangebied wordt ergens in de jaren '30 van de 20ste eeuw bebost. Het merendeel van deze bomen is nu opnieuw verdwenen.

2.3.2 Archeologische verwachting

Aan de hand van de historische informatie en het kaartmateriaal kan niet met zekerheid gezegd worden of er archeologische waarden in het plangebied aanwezig zijn. Het plangebied werd niet specifiek bij naam vermeld in de historische bronnen.

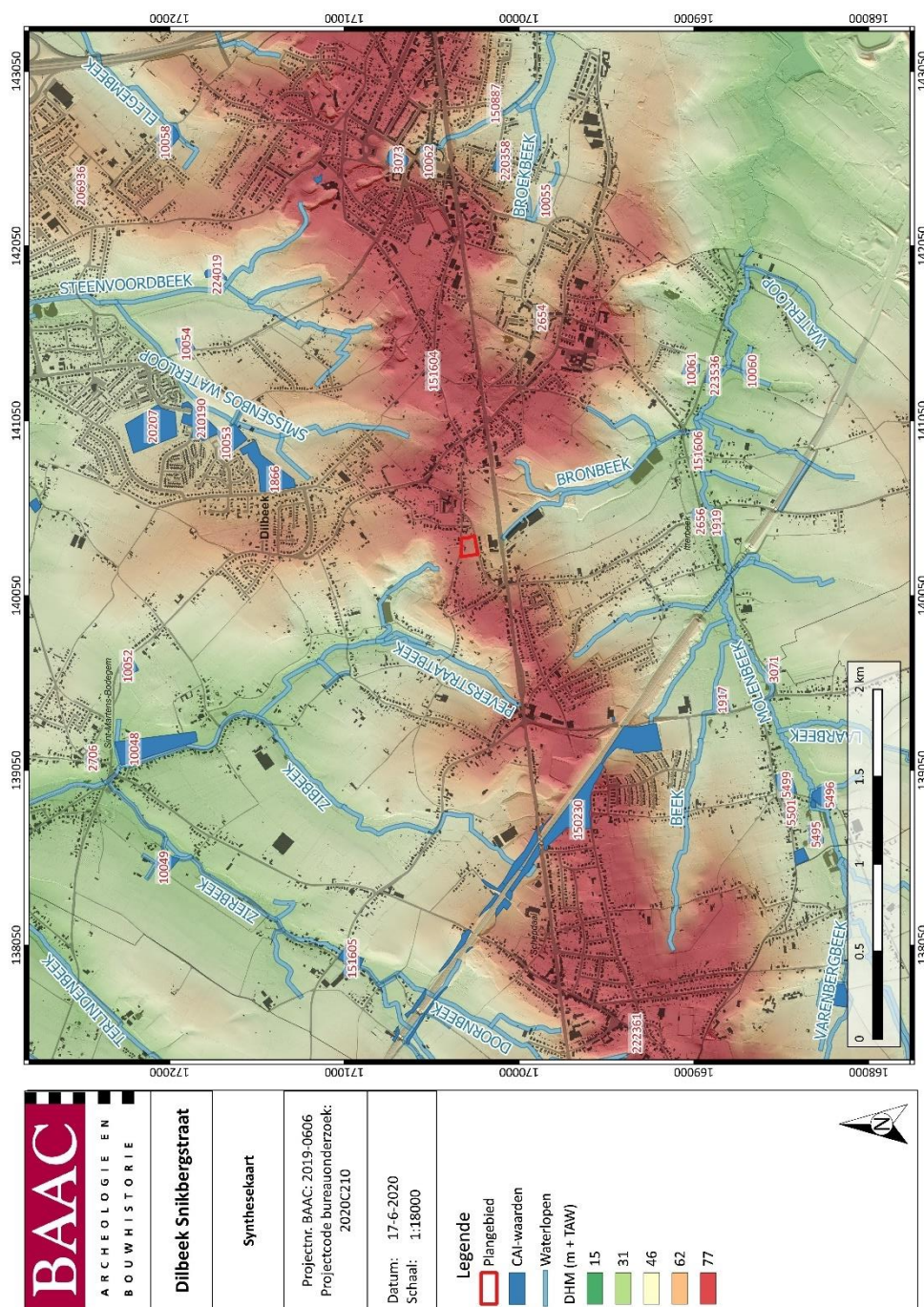
In de omgeving van het plangebied zijn verschillende archeologische en historische waarden gekend, echter niet in grote aantallen. De meeste CAI-waarden in de omgeving zijn afkomstig uit (bouw)historisch en cartografisch onderzoek en zijn gelinkt aan bouwkundig erfgoed. Deze bronnen brachten een groot aantal gebouwen uit de late en volle middeleeuwen en de nieuwe tijd, zoals hoeves, kerken en kapellen, sites met walgrachten en lusthoven aan het licht.

In de omgeving zijn er slechts schaarse aanwijzingen voor menselijke aanwezigheid in de steentijden in de vorm van enkele verspreide losse vondsten. Dit gebrek aan kennis kan enerzijds te linken zijn aan een historische werkelijkheid, anderzijds kan het te maken hebben met gebrek aan onderzoek. Het onderzoeksgebied ligt nochtans op een hoogte in het landschap, in de nabijheid van water. Volgens de bodemkaart komen binnen het plangebied ook A-bodems voor, leembodems met een textuur-B-horizont. Dit wil zeggen dat er binnen het plangebied mogelijk een verhoogde kans is op een intact bodemprofiel met eventuele steentijdvondsten *in situ*. Daarom geldt er een **hoge verwachting voor artefactensites uit de prehistorische periodes**.

Voor sporensites vanaf de metaaltijden geldt een middelhoge archeologische verwachting. Hoewel er een aantal vindplaatsen – waaronder een Romeins villadomein - gekend zijn in de nabije omgeving, liggen deze vaak op een andere landschappelijke locatie. Over het algemeen kan gesteld worden dat de voornaamste gekende archeologische waarden gelegen zijn in de lagere delen van het landschap en in de nabijheid van een waterloop. Dit is niet onlogisch. De hogere en droge leemgronden zijn zeer geschikt als landbouwgrond en werden in het verleden dus ook als dusdanig gebruikt. De boerderijen zelf lagen op lagere plekken in het landschap. Landbouwactiviteiten op de akkers en weilanden *an sich* laten weinig archeologische sporen achter in de bodem. Voorgaand overzicht van de archeologische kennis van de omgeving toont echter ook aan dat het onderzoek in de regio disproportioneel plaats vond in de riviervalleien. De weinige gekende archeologische waarden op de hoger gelegen leemgronden kunnen dus eventueel te linken zijn aan een gebrek aan onderzoek op deze locaties, eerder dan een historische realiteit.

2.3.3 Synthesepan

Plan 17 toont de spreiding van de CAI-waarden en hun landschappelijke ligging. Daarbij valt op dat de meeste gekende vindplaatsen in de lagere zones van het landschap liggen, in de omgeving van water.

Plan 17: Synthesekaart – CAI-waarden⁴⁶ en waterlopen geprojecteerd op het DHM⁴⁷ (digitaal; 1:1; 17.06.2020)

⁴⁶ CAI 2020

⁴⁷ AGIV 2020a

2.4 Besluit

2.4.1 Potentieel op kennisvermeerdering

Aangezien het in dit dossier om een verkavelingsvergunning gaat, wordt uitgegaan van een volledige verstoring van het bodemarchief binnen de zones die woonrijp worden gemaakt. Op basis van de historische kaarten en orthofotografische bronnen kan gesteld worden dat het plangebied al zeker vanaf de 18de eeuw nooit bebouwd is geweest. De enige vorm van voorgaande verstoring binnen het plangebied bestond uit de aanplant van enkele bomen en de bouw van een villa aan de Snikbergstraat 90.

Gezien de hoge verwachting voor vondsten uit de steentijden, en een middelhoge verwachting voor sporensites vanaf de metaaltijden geldt er een zeker potentieel op kennisvermeerdering binnen het plangebied. Deze verwachting geldt voor het volledige plangebied.

2.4.2 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek is er onvoldoende informatie over de aan- of afwezigheid van een archeologische site. Het kennispotentieel kon daarentegen wel voldoende bepaald worden. Volgens de beslissingsboom voor verder archeologisch vooronderzoek⁴⁸ is bijgevolg een verder vooronderzoek aangewezen. De onderzoeksvragen van het bureauonderzoek zijn hiermee slechts gedeeltelijk beantwoord. Er is wel voldoende informatie over het kennispotentieel gegenereerd, maar om de aard van dit potentieel in te schatten is verder vooronderzoek noodzakelijk. Om de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologisch relevante lagen te achterhalen, is als eerste stap landschappelijk bodemonderzoek in de vorm van boringen noodzakelijk.

Indien de landschappelijke boringen blijken geven van een intact of grotendeels intact bodemprofiel is er een kans op het aantreffen van intacte steentijd- of sporensites. In zones waar de geplande ingrepen het bodemprofiel zullen verstoren, wordt verder onderzoek in de vorm van archeologische boringen en proefsleuvenonderzoek geadviseerd.

⁴⁸ ONROEREND ERFGOED VLAANDEREN 2020 fig.3

2.4.3 Keuze onderzoeksmethode

Tabel 3: Overzicht van de keuze onderzoeksmethode

METHODE	MOGELIJK	NUTTIG	SCHADELIJK	NOODZAKELIJK	MOTIVATIE
GEOFYSISCH ONDERZOEK	JA	NEE	NEE	NEE	ER IS VOORAL KANS OP ARCHEOLOGISCHE WAARDEN IN DE VORM VAN GRONDSPOREN EN/OF VONDSTEN. INDIEN GEOFYSISCH ONDERZOEK AL RESULTATEN OPLEVERT DAN ZULLEN DEZE MOEILIJK TE INTERPRETEREN ZIJN. OOK IS EEN ONDERSTEUNENDE BODEMINGREEP NODIG VOOR DE DEFINITIEVE INTERPRETATIE.
VELDKARTERING	JA	NEE	NEE	NEE	VELDKARTERING GEEFT EEN BEELD VANUIT WELKE PERIODEN VONDSTEN AANWEZIG ZIJN IN DE BOUWVOOR. DEZE GROND KAN ECHTER (DEELS) ZIJN AANGEVOERD, BIJVOORBEELD DOOR BEMESTING. ANDERZIJD BETEKENT DE AFWEZIGHEID VAN VONDSTEN NIET PER SE DAT ER GEEN SITE IN DE ONDERGROND IS. INDIEN DE BODEM JUIST INTACT IS, ZIJN ER GEEN VONDSTEN AAN HET OPPERVLAKE TE VINDEN
LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK	JA	JA	NEE	JA	EEN LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK IS NODIG OM EEN BEELD TE KRIJGEN IN DE BODEMOPBOUW EN GRAAD VAN VERSTORING VAN HET PLANGEBIED. ZO KAN INGESCHAT WORDEN OF ER EEN POTENTIEEL OP KENNISVERMEERDERING IS EN OF HET ARCHEOLOGISCH NIVEAU VERSTOORD ZAL WORDEN DOOR DE WERKEN. OOK KAN ZO WORDEN NAGEGAAN OF STEENTJDONDERZOEK NOODZAKELIJK IS.
VERKENNEND/ WAARDEREND BOORONDERZOEK	JA	MISSCHIEN	NEE	MISSCHIEN	ENKEL WANNEER UIT HET LANDSCHAPPELIJK ONDERZOEK BLIJKT DAT ER EEN GOED BEWAARDE BODEMOPBOUW IS.
PROEFPUTTEN- ONDERZOEK STEENTIJ	JA	MISSCHIEN	NEE	MISSCHIEN	ENKEL WANNEER UIT HET VOORGAANDE BOORONDERZOEK HET STEENTJDPOTENTIEEL BEWEZEN IS MAAR

	ER NOG GEEN ZICHT IS OP DE SPREIDING VAN STEENTIJDSITES.				
PROEFSLEUVEN ONDERZOEK	JA	JA	NEE	JA	DIT IS NOODZAKELIJK OM DE AANWEZIGHEID VAN SPORENSITES NA TE GAAN

De eerstvolgende stap in het vooronderzoek bestaat uit een landschappelijk bodemonderzoek a.d.h.v. boringen. Dit gebeurt om de gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische relevante lagen te achterhalen. Daaruit kan ook ingeschat worden wat de kans is op intacte steentijdvindplaatsen in het plangebied.

2.4.4 Afbakening onderzoeksterrein

Het verder vooronderzoek, te beginnende met de landschappelijke boringen, vindt enkel plaats op loten die deel uitmaken van de effectieve verkaveling, namelijk lot 1 t.e.m. 7 (Figuur 1). De geplande verkavelingswerken impliceren namelijk een volledige verstoring van het bodemarchief binnen deze loten. Op loten 8 en 9 worden geen verdere werkzaamheden gepland. Lot 8 bovendien reeds bebouwd en lot 9 blijft een groenzone.

3 Samenvatting

Naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden voor terreinen gelegen tussen de Snikbergstraat en de Oude Ninoofsebaan in Dilbeek, heeft BAAC Vlaanderen bvba een archeologienota opgemaakt.

De terreinen in kwestie zullen worden opgedeeld in negen loten. Nummers 1 t.e.m. 7 worden effectief herverkaveld en zullen in een volgende fase worden bebouwd. Lot nummer 8 betreft een perceel waar nu reeds een huis staan en de tuin van dat huis (Snikbergstraat 90). Lot nummer 9 betreft een terrein dat groenzone blijft. De twee laatste loten werden dus niet meegenomen voor verder vooronderzoek. Op loten 1 t.e.m. 7 plant de initiatiefnemer de bouw van woningen. Hier dient men uit te gaan van een volledige versterking van de terreinen.

Het doel van de archeologienota was het inschatten van het (bedreigde) archeologisch potentieel van het plangebied. Binnen deze archeologienota kon enkel het bureauonderzoek uitgevoerd worden. Uit de bureaustudie kon echter de aan- of afwezigheid van archeologische waarden niet uitgesloten worden.

Het terrein bevindt zich op een heuvelrug in het interfluvium van de rivieren Dender en Zenne. De streek wordt ook het Pajottenland genoemd en kenmerkt zich door de afwisseling van de vele rivierdalen, uitgesneden de formatie van Kortrijk, hoger gelegen leemplateau's. Het terrein bevindt zich vlak bij het hoogste punt van een van deze leemplateau's, op ongeveer 70 m +TAW en wordt volgens de bodemkaart deels bedekt door colluvium op de lager gelegen gedeelten in het zuiden. Uit historische en cartografische bronnen bleek dat het terrein steeds in gebruik was als akker- of weiland. Er werden geen bewijzen gevonden voor bebouwing of versterking van het bodemarchief doorheen de laatste 250 jaar. Over de periodes ouder dan de 18de eeuw is geen historische informatie voorhanden.

De landschappelijke ligging schept een hoge verwachting van archeologisch erfgoed vanaf de steentijd tot de nieuwe tijd. CAI-meldingen en archeologisch onderzoek in de omgeving bevestigen deze verwachting. Echter is de exacte bodemopbouw van het terrein en de gaafheid ervan niet gekend en dient dit verder geëvalueerd te worden.

Hierbij adviseert BAAC Vlaanderen in eerste instantie een vervolgonderzoek aan de hand van een landschappelijk bodemonderzoek om de exacte bodemopbouw en de diepte en aard van eventueel aanwezige versterkingen in kaart te brengen. Daarnaast dienen deze boringen om het steentijdpotentieel te evalueren en de noodzaak van een steentijdonderzoek af te wegen. Daaropvolgend dient aan de hand van een proefsleuvenonderzoek nagegaan te worden of er al dan niet archeologische sporen uit andere periodes op het terrein aanwezig zijn. Een gedetailleerder beeld op het archeologisch traject wordt weergegeven in Deel 2 van deze archeologienota, het Programma van Maatregelen.

4 Lijsten

4.1 Figurenlijst

Figuur 1: Plan van de toekomstige verkaveling (plan in grotere resolutie in bijlage).....	7
Figuur 2: Hoogteverloop terrein	12
Figuur 3: Kenmerken van de quartairgeologische kaart (1: 200.00) betreffende het plangebied.....	16

4.2 Plannenlijst

Plan 1: Plangebied op topografische kaart (digitaal; 1:10.000; 16.06.2020)	2
Plan 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB) (digitaal; 1:1; 16.06.2020)	3
Plan 3: Plangebied met weergave van toekomstige verkaveling op orthofoto(digitaal; 1:1; 16.06.2020).....	6
Plan 4: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) met waterlopen (digitaal; 1:1; 16.06.2020)	11
Plan 5: Plangebied en hoogteverloop op het DHM (digitaal; 1:1; 16.06.2020)	12
Plan 6: Plangebied op de tertiairgeologische kaart (digitaal; 1:50.000; 16.06.2020)	14
Plan 7: Plangebied op de quartairgeologische kaart (digitaal; 1:200.000; 16.06.2020)	15
Plan 8: Plangebied op de quartairgeologische kaart 1:50.000 (digitaal; 1:50.000; 16.06.2020)	15
Plan 9: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen (digitaal; 1:20.000; 17.06.2020).....	17
Plan 10: Landschappelijke en bouwkundige erfgoedwaarden in de omgeving van het plangebied (digitaal; 1:1; 17.06.2020)	19
Plan 11: Plangebied op de Ferrariskaart (analoog; 1:25.000; 17.06.2020).....	20
Plan 12: Plangebied op de Vandermaelenkaart (analoog; 1:20.000; 17.06.2020)	21
Plan 13: Plangebied op de topografische kaart van 1939 (analoog; 1/10.000; 17.06.2020)	21
Plan 14: Plangebied op de orthofoto van 2000 – 2003(digitaal; 1:1; 17.06.2020)	22
Plan 15: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart (digitaal; 1:1; 17.06.2020)	25
Plan 16: Bekrachtigde (archeologie)nota's in de omgeving van het plangebied (digitaal; 1:1; 17.06.2020).....	26
Plan 17: Synthesekaart – CAI-waarden en waterlopen geprojecteerd op het DHM (digitaal; 1:1; 17.06.2020) ..	28

4.3 Tabellenlijst

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.	22
Tabel 2: (Archeologie)nota's en/of eindverslagen in de regio	25
Tabel 3: Overzicht van de keuze onderzoeksmethode	30

5 Bibliografie

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020a. *Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0)*, Brussel. Available at: https://www.onroerenderfgoed.be/sites/default/files/2019-03/CGP_V4_geen_TC_20190322.pdf.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020b. Geoportaal. Available at: <https://geo.onroerenderfgoed.be>.
- AGIV, 2020a. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Digitaal Hoogte Model.
- AGIV, 2020b. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Grootchalig Referentiebestand (GRB).
- AGIV, 2020c. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2020d. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Orthofotomozaïek, middenschallig, zomeropnamen, kleur, 2000-2003, Vlaanderen.
- AGIV, 2020e. Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- CAI, 2020. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: <http://cai.onroerenderfgoed.be/>.
- CARTESIUS, 2020. Cartesius. Available at: www.cartesius.be.
- DOV VLAANDEREN, 2020a. Databank Ondergrond Vlaanderen, Bodemkaart. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2020b. Databank Ondergrond Vlaanderen, neogeen/paleogeen (tertiair). Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2020c. Databank Ondergrond Vlaanderen, Quartair. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV Vlaanderen, 2019. Quartair profieltypekaart, kaartblad 31-39, Brussel-Nijvel.
- GEOPUNT, 2020a. GEOPUNT VLAANDEREN: Ferrariskaart (1777). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2020b. GEOPUNT VLAANDEREN: Kaart Vandermaelen (1846-1854). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- IOE, 2020. Inventaris Onroerend Erfgoed. Available at: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>.
- JANSSENS, N., 2018. *Archeologische opgraving Dilbeek Zuurweidestraat, BAAC Vlaanderen rapport 1121*,

- KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIË, 2020. Toelichting: Ferraris (kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden). Available at: http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html.
- LAGA, P., LOUWYE, S. & GEERTS, S., 2001. Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium). *Geologica Belgica*, 4(1–2), pp.135–152.
- LAGA, P., LOUWYE, S. & GEERTS, S., 2001. Paleogene and Neogene lithostratigraphic units (Belgium). *Geologica Belgica*, 4(1–2), pp.135–152.
- DE MOOR, G. & MOSTAERT, F., 1993. *Geomorfologische kaart van België 1:50000*, Leuven.
- ONROEREND ERFGOED VLAANDEREN, 2020. Een beslissingsboom voor verplicht archeologisch vooronderzoek. Available at: https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/images/stroomschema_stedenbouwkundig-verkaveling_v7.pdf.
- VAN RANST, E. & SYS, C., 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000). , (April), p.361.
- SCHROYEN, K., 2003. Toelichting bij Quartairgeologische kaart: kaartblad 31-39 Brussel-Nijvel.
- WETERINGS, P.G.H., 2016. Een vrijwel compleet villadomein in Dilbeek - Wolsemveld. *Signa Romana*, 5, pp.179–183.

6 Bijlagen

Bijlage 1: Plan toekomstige inplanting zoals aangebracht door initiatiefnemer